

Fåglar ² 2006

Bohuslän

**Ny art för Bohuslän: ökentrumpetare
Rosenmåå!
Nattsångare i Kungälv
Storlommen i Bohuslän
Ny art för landet!**

Fåglar i Bohuslän

ges ut av Bohusläns Ornitologiska Förening (BohOF) och har utkommit med ett nummer per år sedan 1999. Innehållet under tidigare år har främst utgjorts av en sammanställning av intressantare fågelobservationer som gjorts under det senast föregående året, medan detta nummer (det andra under 2006) innehåller artiklar om Bohusläns fågelliv, fågellokaler och fågelskådare.

BohOF grundades år 1998 och har för närvarande (år 2006) 270 medlemmar. Föreningens syfte är att stimulera intresset för och kunskapen om fågellivet i Bohuslän, samt att agera i fågelsskyddsfrågor inom landskapet. Varje år anordnas ett antal möten, föredrag, exkursioner, studiecirkel och resor för medlemmar och andra intresserade.

Medlemsavgiften (som inkluderar *Fåglar i Bohuslän* och två medlemsblad per år) för 2006 är 100 kr, för juniorer 50 kr och för familjemedlemmar 40 kr. Beloppet sätts lämpligen in på postgiro 169 55 43-7, och glöm inte att ange namn, adress och gärna telefonnummer. Dekaler med BohOF:s märke kostar 20 kr. Äldre fågelrapporter finns att köpa (fågelåren 1998-2005); är du intresserad så hör av dig till Kenneth Johansson (tel nr och e-postadress på sidan 43).

På BohOF:s hemsida www.bohof.com finner du all möjlig information om föreningen och fågelskådande i Bohuslän, samt flera intressanta länkar. Vill du ha uppgifter om aktuella fågelobservationer kan du gå in på www.kustobsar.se.

Innehållsförteckning

Ny art för Bohuslän: ökentrumpetare	4
Rosenmås!	6
Nattsångarinventeringen i Kungälv kommun 2003	8
Mindre mindre hackspett? Inte i Bohuslän iallafall...	15
Storlommen i Bohuslän 1999–2003	19
Ny art för landet!	22
Ringmärkningen på Industriängarna 2005	30
Salta strömstarar på norra Västkusten	34
En grönsaksjägares vedermödor	36
Taiga- och kungsfågelsångare på Västkusten	38
BohOF:s styrelse, rapportmottagare mm	43

Omslag Rördrom i Tångevik, Sotenäs mars 2005. Foto: Peter Backman.

Baksida Göktyta fångad vid Industriängarna, Stenungsund september 2005.
Foto: Thomas Liebig.

Förord

Fåglar flyttar på sig, och kan flytta på sig ordentligt. Under 2003-2004 fick vi flera exempel på detta genom återfynd av ringmärkta fåglar: En labb som märkts i Hälsingland hittades på en strand i södra Brasilien. En silvertärna, som även den märkts i Hälsingland, påträffades död på en strand i sydligaste Nya Zeeland. Fyndet i Södermanland av en i östra Kina ringmärkt gråsiska illustrerar den artens svårbegripliga förflyttningar. Och en videsparv som märkts i Västerbotten fångades inte långt från den plats i Kina där gråsiskan märkts!

Dessa fyra exempel på fåglars rörelser är inte unika – de illustrerar till stor del de här arternas normala flyttning. Och man kanske inte ens tänker på att den svartvita flugsnappare som i slutet av april eller början av maj plötsligt sitter vid sin holk igen, just har avslutat en fantastisk flygning från tropiska Afrika. Eller att den inom ett par månader återvänder... Det massiva fågelsträck som varje år äger rum mellan norra och södra halvklotet är bara en av de många saker som gör det så intressant att studera fåglar.

Fågelskådning är en omväxlande och ofta spännande sysselsättning, som kan bedrivas på en mängd sätt: vid fågelbordet, studier av fågellivet inom ett begränsat område, en fågelarts utbredning eller häckningsbiologi, räkningar av sträckande fåglar, ”kryssande” i syfte att se så många fågelarter som möjligt osv. Eller en kombination av två eller flera av dessa, eller helt enkelt genom att avnjuta fåglarnas utseende, sång och beteende utan att känna något behov av att identifiera dem till art.

I det här numret av *Fåglar i Bohuslän* (det andra under 2006) ska vi berätta lite om fåglar och fågelskådare i landskapet. De första numren som kom ut under slutet av 90-talet innehöll förutom årssammanställningen också en del artiklar, men dessa blev efter hand allt färre. Först i år har vi kommit till skott och också gjort ett nummer som enbart ägnas åt artiklar. Tyvärr har vi inte fått in speciellt många, varför några av dem är ”återanvända”, dvs de har publicerats tidigare (i *Fåglar på Västkusten*). Vi hoppas ingen misstycker – återanvändning ligger ju i tiden!

Redaktionsarbetet har utförts av undertecknad och det avslutande datorarbetet inför tryckningen av Matti Åhlund. Till sist ett stort tack till alla som bidragit med artiklar och foton till detta nummer.

Uddevalla 22 juli 2006

Ingemar Åhlund

Tel 0704-50 86 25

E-post: ing_ahlund@hotmail.com

Ny art för Bohuslän: ökentrumpetare

Nils Abrahamsson

Lördagen den 11 juni anlände jag, ett par dar senare än tänkt, till sommarstället på Ramsö strax söder om Koster. Det hade varit högtrycksbetonat väder ett tag och jag hade haft semester hela veckan, men – olyckligtvis, som det visade sig – blivit kvar i stan. Dagen därpå, en söndag som jag av flera skäl sent kommer att glömma, hade jag lovat att hämta Calle, som jag delar hus med, på Rossö vid 10-tiden på förmiddagen. Eftersom jag blivit försenad kastade jag mig på cykeln ner till hamnen (400 m...) och glömde både glasögon och kikare. Halvvägs till hamnen stötte jag upp en fågel som jag inte kunde bestämma, lätt oskarp som den blev. Avståndet var kanske 10 m och jag såg att den var större än hämplingarna som normalt ses på ängen.

När Calle och jag efter en halvtimme eller så var tillbaka på ön så såg vi fågeln igen på ungefär samma ställe, och vi kunde båda konstatera att det var ”något konstigt” med den. Den flög upp mot toppen av de höga almarna och vi tappade den. Jag hämtade kikaren och började leta men kunde inte hitta den igen. Jag var ute ett par rundor till under dagen men utan resultat.

På eftermiddagen skulle jag laga middag, steka lammkotletter. För att få dom tillräckligt knapriga ställde jag in gjutjärnspannan i ugnen på 200 grader. Järnhandtaget blir rätt varmt även på plattan men inte värre än att man klarar det med en grytlapp. I ugnen blir den varmare, mycket varmare... Jag stod med högerhanden i kallvatten bra länge och sen åt jag middag med högernäven runt en kylklamp. Kotletterna var dock goda men jag mådde rätt dåligt och hade grymt ont i handen. Jag tog sen en Doleron och gick och lade mig under en filt. Smärtan avtog något och jag lyckades somna en stund.

Någon gång mellan sex och sju på kvällen, tror jag, kom Calle hem från hamnen och väckte mig med besked om att fågeln just nu gick på gruset i hamnen. Och han kände inte igen den trots att han tidigare skådat fågel en hel del. Jag kom snabbt på benen och med kikare och kylklamp i händerna rusade vi till hamnen. Där på 10 m håll går det en ökentrumpetare! Jag hade sett sådana på Fuerteventura och visste dessutom att några hade setts på Gotland någon vecka tidigare. Inger gick hem för att hämta tuben, min gamla Kowa eftersom Swarren låg i bilen. Jag ringde Micke som inte var hemma, varför det tog en liten stund innan 030007904 larmades ut vid 20-tiden, om jag minns rätt. Jag pep också ut den själv, kl 21.

Sen gällde det att försöka få någon bild på pippin. Utan adapter till Kowan och med högerkardan runt en kylklamp (fast nu gjorde det inte ont längre!!) var det inte helt lätt att ställa in skärpa och fota. Dessutom började mobilen gå varm. Den höll jag i munnen... När fotandet var klart gick jag hem för att försöka organisera en taxibåt nästa morgon. Taxi-Kjell lät något skeptisk när jag bad honom hämta mycket folk så tidigt som möjligt på Rossö, vi enades om kl 07.

Kl 23 åkte vi över en spegelblank Kosterfjord med två båtar för att hämta min kompis Ulf Löfås och en handfull andra skådare som hunnit till Rossö. Det var då för mörkt i hamnen för att vi skulle kunna se någon fågel.

Kjell fick senare på kvällen order från någon annan att vara på Rossö kl 05, och så dags var bryggan på Rossö full av folk; jag tror båten som tar 30-40 personer fick köra flera vändor. Under natten hade dock en front kommit in och hela måndagen strilade ett lätt regn över ön och någon ökentrump var det ingen som fick se. Tänk så annorlunda det blivit för många skådare om jag packat mig till ön tidigare i veckan, eller åtminstone haft lite mer flyt i letandet under dagen. Enligt flera icke-skådare som var på ön hade den konstiga fågeln varit där flera dagar.

Nils sambo Inger Svensson skrev också en liten berättelse om händelsen:

Friår på fridsamma ön. Har lekt Gusten och Norman i Hemsöborna hela våren. Har haft ekan och en öde Kusterskärgård helt för mig själv. Hämtar Nisse inne på Rossö på lördag, nu har han semester. Det ska bli trevligt att inte vara helt ensam.

På söndag rämnar min värld tillfälligt. Vi upptäcker en liten fjantig fågel som har målat läppstiftet utanför. Nisse blir eld och lågor. Raritet. Är så upphetsad att rösten knappt bär. Måste larmas. ”Om några timmar har vi 200 fågelskådare från hela landet här.” Ber upprepade gånger att vi kunde väl ligga lågt. Finns inte minsta chans. Multiplicerar i mitt inre 200 gubbar gånger 14 dar gånger 5 kissningar per dag. Hela ön kommer att stinka.

”När det är drag i Norrland brukar fruarna baka för folk har ofta inte hunnit ta med sig nåt.” Förpassas snabbt till frurollen, får väl spela Madam Flod i stället (men det får bli ett väldigt kort inhopp). Medan Nisse och Calle hämtar folk i sommarnatten inne på Rossö bakar jag bröd och rabarberpaj. Vi får in ett par okända herrar och Ulf i vår lilla stuga på i princip ett rum. Klär av mej under täcket. Främmande herrsnarkningar fyller natten.

Klockan 4 ringer väckarklockor. Det spöregnar ute, men herrarna drar iväg. Samtidig dialog i ett grannhus: ”Det står nån utomgalning med kikare härutanför.” ”Ta fram bössan.”

Bestämmer mig för att inte ge upp mina trevliga badvanor. Fullt av grönklädda ornitologer vid vanliga klippan. Men Nisse är chevaleresk: ”Nu får ni flytta på er för käringen ska bada.”

När jag kommer ner till hamnen efter frukost är invasionen över. Inte den minsta skymt fick de av den lille fågelrackarn fast de åkt så långt. Och jag missade antagligen en del gamla kurskompisar som kunde varit roligt att träffa. Men det var i alla fall en unik inledning på sommaren som folk kommer att prata om länge.

Anm. Ett av Nils foton av ökentrumpetaren på Ramsö finns på sidan 6 i Fåglar i Bohuslän nr 1/2006 (Fågelåret 2005) och ytterligare två i ”Gamla bildarkivet” på www.kustobsar.se.

Foto: Jörgen Olsson

Rosenmås!

Ingemar Åhlund

Under 60- och 70-talen fantiserade man som ung fågelskådare ibland om att hitta en rosenmås. Redan då hade arten en speciell dragningskraft, men på den tiden räknade nog inte många med att den verkligen skulle dyka upp i Sverige. Första fyndet kom så sent som 1981, då en rosenmås påträffades i Ölmeviken i Värmland. Bohusläns första och andra fynd gjordes sedan under 1983 respektive 1984, följda av den publikfriande rosenmåsen utanför Uddevalla knappt tio år senare. Under 2006 har i skrivande stund två adulta fåglar i sommardräkt redan setts i landskapet.

Fram till och med juli 2006 har 19 rosenmåsar påträffats i Sverige, varav 5 alltså i Bohuslän. Det första bohuslänska fyndet gällde en adult fågel som passerade utanför Marstrand 30 januari 1983, följd av en ungfågel vid Kråkudden på Hönö 10 oktober 1984. Tredjefyndet var den adulta rosenmås som uppträdde i rykande vinterstorm vid Mollön väster om Uddevalla 20-23 januari 1993, betittad av stora skaror fågelskådare från hela landet.

Sedan dröjde det ända till 9 maj 2006, då en gammal fågel drog förbi mot söder vid Kråkudden. Och på Mörholmen utanför Koster, praktiskt taget så långt västerut man kan komma i Sverige, höll sedan en adult rosenmås till i utkanten av en vitfågelkoloni 5-7 juli 2006.

Foto: Matti Åhlund

Foto: Jörgen Olsson

Fyndbilden spretar således ganska ordentligt: två fynd i slutet av januari, ett i maj, ett i juli och ett i oktober. Tre av fåglarna sträckte förbi vid lokaler i kustbandet, en fanns långt in i fjordsystemen nordost om Orust, och en alltså utanför Koster, mitt i den skenbara julistiltjen – för övrigt landets första fynd under denna månad. Arten har därmed setts i Sverige under nio av årets månader (fynd saknas enbart från februari, mars och december) och under 14 av de 26 år som gått sedan landets förstafynd gjordes.

Vi kan nog räkna med att fler rosenmåsar kommer att hittas i landskapet (och uppenbarligen kan de dyka upp närsomhelst under året!), men det speciella skimret kring denna vackra lilla mås lär nog ändå finnas kvar. Kanske är det artens speciella egenskaper (t ex skönhet och sällsynthet) och dess avlägsna häckplatser, plus mystiken kring var dess vinterkvarter är belägna, som ger den en särskild plats i varje fågelskådares hjärta.

Rosenmåsbilderna

Överst på föregående sida. Sista skymten och fotot av rosenmåsen vid Mollön 1993.

Bilden tagen vid Utby, strax väster om Mollön, 23 januari av Jörgen Olsson.

Nederst på föregående sida. Den adulta rosenmåsen på Mörholmen kikar fram bakom en klipphäll på morgonen 6 juli 2006. Foto: Matti Åhlund.

Denna sida. Första fotot på rosenmåsen vid Mollön 1993: Jörgen Olsson 20 januari.

Nattsångarinventeringen i Kungälv kommun 2003

Lars Petersson och Peter Strandvik

För tre år sedan inventerade sju fågelskådare från den lokala föreningen Kungälvssornitologerna nattsångare i Kungälv kommun, men resultatet har inte kunnat publiceras i Fåglar i Bohuslän förrän nu.

Deltagare i inventeringen var Lars Davidson, Agne Gillholm, Peter Hvass, Lars Petersson, Jan Pettersson, Peter Strandvik och Gunnar Wikman. Kommunen delades in i ett antal inventeringsområden som besöktes minst två, och i flertalet fall tre-fyra gånger under perioden 15 maj–15 juni 2003. Vissa fasta datum användes för gemensamma inventeringar, men på grund av dåligt väder skedde omfattande kompletteringar under hela perioden och in i juli. Uppgifter har också lämnats från andra fågelskådare.

Med hjälp av gruppens lokalkännedom organiserades inventeringsbesök till ett stort antal lämpliga biotoper för kvälls- och nattaktiva fåglar. Företrädesvis besöktes vattendrag, våtmarker, vassområden och fuktängar. För att täcka in arter som nattskär utsträcktes inventeringen till för arten lämpliga områden, såsom hållmarker och bergsryggar i kommunens västra delar.

Vår avsikt var att täcka in hela Kungälv kommun, vilket dock inte lyckades helt eftersom de stora öarna Älgön, Brattön och Lövön ej inventerades alls. På övriga skärgårdsöar, framförallt i Marstrandsarkipelagen, noterades endast näktergal och enstaka exemplar av rör- och kärrsångare. Svartedalens skogs- och myrområden ingick inte heller i inventeringen.

De arter som ingick var *vaktel*, *vattenrall*, *småfläckig sumphöna*, *kornknarr*, *hornuggla*, *nattskär*, *näktergal*, *gräshoppsångare*, *flodsångare*, *sävsångare*, *kärrsångare*, *rörsångare*, *skäggmes* och *rosenfink*. De två sistnämnda arterna är givetvis inga nattsångare, men de togs med då båda förekommer vid flera av de besökta lokalerna.

Inventeringen gjordes företrädesvis från land, men längs Göta älv företogs även inventering från kanot med gott resultat. Kvällar med kyligt och regnigt väder ger dåligt resultat, varför inventeringarna förlades till kvällar med lugnt och bra väder. Vissa arter, som näktergal och gräshoppsångare, börjar sjunga sent på kvällen, och en del sjungande hanar har därför troligen missats vid lokaler som besökts tidigt på kvällen (inventeringarna ägde rum under 3-4 timmar per kväll).

Under den första delen av inventeringen var arturvalet annorlunda än under slutfasen. Vi anser oss dock ha fått en god bild av vilka arter som förekommer på varje lokal tack vare ett flertal besök. En orsak till att enskilda fåglar undgår upptäckt kan vara trafikljud, något som gör t ex nedre delen av Götaälvdalen svåravlyssnad.

Källa till nattlig olåt. Vattenrall, Tofta kile, juli 2005. Foto: Peter Hvass (hvassnatur.se).

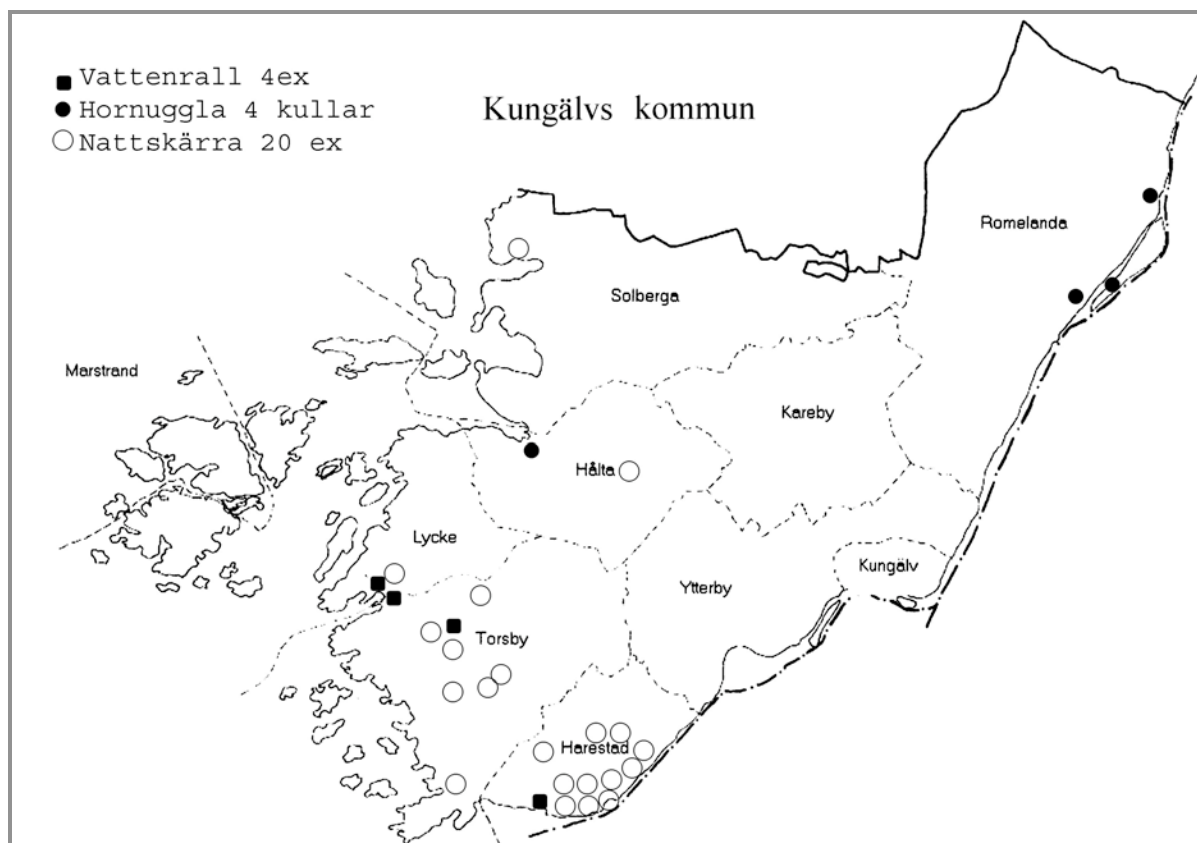
Vaktel *Coturnix coturnix*

Vår minsta hönsfågel uppträder sparsamt till sällsynt i odlad mark, främst i slättområden. I Kungälv hade bara två tidigare fynd gjorts (1988 och 1991), så de tre fynden under 2003 mer än dubblade det antalet. Fåglarna spelade dock endast kortvarigt, en till två nätter, och stannade sannolikt inte i området. Lagg märke till de sena datumen för deras uppträdande. Oparade hanar kan sannolikt ”dra runt” i jakt på lämpliga partners, även sent på säsongen (kanske har de häckat på annan plats först?). Även i övriga Bohuslän gjordes fler fynd än brukligt (14 spelande fåglar).

Spelande fåglar 2003: 1 ex Valler, Romelanda 21-22 juni, 1 ex Honeröd, Romelanda 21-22 juni och 1 ex Harestads kyrka 9 juli.

Vattenrall *Rallus aquaticus*

Arten häckar främst i bladvass eller vid vegetationsrika sjöar och dammar, och avslöjar sig genom sina ljudliga, ”grislika” läten som hörs på långt håll. Ett vassområde längs Nordre älv kallas Grisevassen, vilket tyder på gammal förekomst av vattenrall. Fynden under 2003 gjordes i kommunens sydvästra delar, och vid Tofta kile sågs även ungfåglar i augusti. Under den senaste tjuugoårsperioden gjordes enbart ett fåtal fynd per år, och inga alls under fyra av åren. År 2002 rapporterades dock hela 7 fynd.

Fördelningen av vattenrallar, hornugglor och nattskärror som registrerades vid nattsångarinventeringen i Kungälv kommun 2003.

Spelande vattenrallar 2003: 1 ex Hållsungamyren 31 mars-28 maj, 1-2 ex Tofta kile, Lycke 15 april-19 maj, 1 ex Kyrkeby Sandvik 3 juni och 1 ex Hammars mosse 3 juni.

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

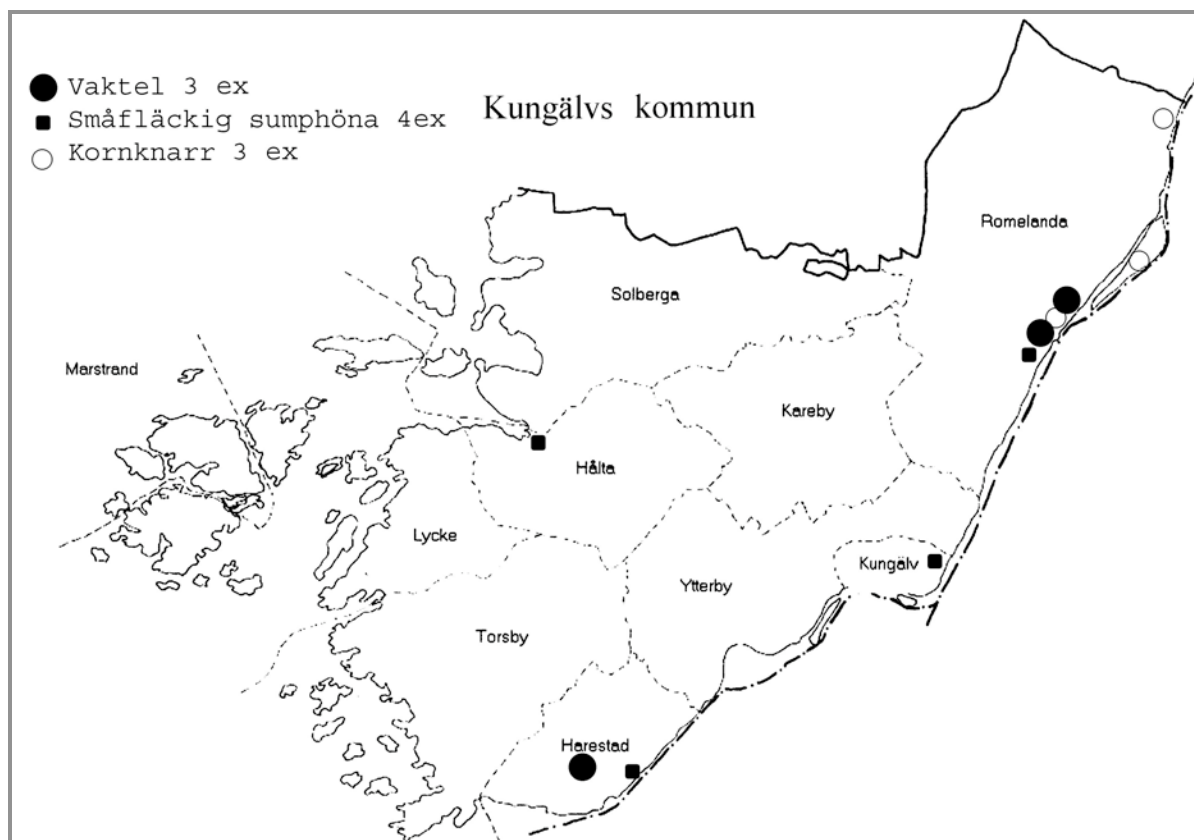
Slättsjöar med starr- och fräkenmader utgör favoritbiotopen för denna art, vilket medför att Bohuslän får rätt få besök jämfört med landets östra delar. Över 100 fynd har emellertid gjorts i landskapet efter 1961, och utav dessa är 9 från Kungälv kommun. Årets 4 spelande ex är alltså en mycket god summa. Inget tyder på häckning, men det brukar vara mycket svårt att konstatera detta.

Spelande fåglar 2003: 1 ex Lökebergs kile, Hålda 1-2 maj, 1 ex Honeröd, Romelanda 1 juni, 1 ex Trankärrsbäcken (N om Röda grind) 16 juni och 1 ex Älvängen, Harestad 9 juli.

Kornknarr *Crex crex*

Arten är knuten till fuktiga tuvängar och frodig ängsmark. Dess spelläte är mycket karaktäristiskt, varför den är lätt att hitta under sena sommarkvällar. I Kungälv uppträder kornknarren sällsynt; under de senaste 20 åren har 14 fynd gjorts. Under 2003 rapporterades 3 spelande individer, alla längs Götaälvdalen i kommunens nordostligaste del. Anmärkningsvärt är flera sena observationer, vilket tyder på oparade hanar som fortsätter spela långt fram på sommaren.

Spelande fåglar 2003: 1 ex Skår, Romelanda 15 juni-4 juli, 1 ex Lunden, Tjurholmen 1 juli och 1 ex Honeröd, Romelanda 2-5 juli.

Fördelningen av vaktlar, småfläckiga sumphönor och kornknarrar som registrerades vid nattsångarinventeringen i Kungälv kommun 2003.

Hornuggla *Asio otus*

Denna uggleart häckar gärna i gamla kråkbön i anslutning till odlad mark. Antalet varierar starkt i enlighet med bytestillgången. Hornugglan är relativt tystlåten som gammal fågel, och de flesta häckningar upptäcks under juni- och julinätterna, då ungarnas hessa tigglaeten hörs väl. De föregående fem åren gjordes bara 8 fynd av arten i Kungälv kommun, varför årets 6 fynd är en god summa. Sannolikt är hornugglan underrapporterad de flesta år!

Ungkullar 2003: Hede, Romelanda; Vegestorp, Kareby; Flateby, Harestad samt Lökebergs kile, Håltå. *Sedda adulta fåglar 2003:* 1 ex Tjurholmen 14 maj och 1 ex Norrmannebo, Romelanda 1 juni.

Nattskärra *Caprimulgus europaeus*

Nattskärnan häckar dels i öppen barr- och lövskog, inte minst på hyggen, och dels på bergsåsar med låg växtlighet. Skogstrakterna i den östra delen av kommunen kontrollerades inte under inventeringarna, men i övriga kommunen inräknades överraskande många spelande fåglar: hela 25 ex. De fyra föregående åren rapporterades endast 3-7 spelande ex. Även denna art är säkerligen underrapporterad, inte minst med tanke på övriga lämpliga häckningsområden i den östra delen av kommunen!

Gräshoppsångare maj 2006 (t v) och kärrensångare juni 2005 (t h), båda vid Tofta kile, Kungälv. Foto: Peter Hvass, vem annars? (www.hvassnatur.se)

Näktergal *Luscinia luscinia*

Arten trivs i frodig lövskog, ofta nära vatten. Även buskage, trädgårdar och lummiga parker kan tjäna som revir. Näktergalen är den nattsångarart som är mest känd bland människor i allmänhet. Under stilla försommarkvällar kan sången höras mycket långt, upp till flera kilometer. Hanen slutar tvärt att sjunga i samband med honans äggläggning.

Tyngdpunkten på observationerna under 2003 låg inom området från Fästningsholmen i Kungälv ner till saltvattensskärmarna i Ormo (17 revir). Arten är relativt vanlig även i kustområdena i Lycke (9 revir) och Torsby (7 revir). Fynd gjordes också längs Göta älvs södra del. Noterbart är att inga näktergalar noterades längre norrut i kommunen, t ex i Solberga. Flera andra arter visar ett liknande utbredningsmönster.

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

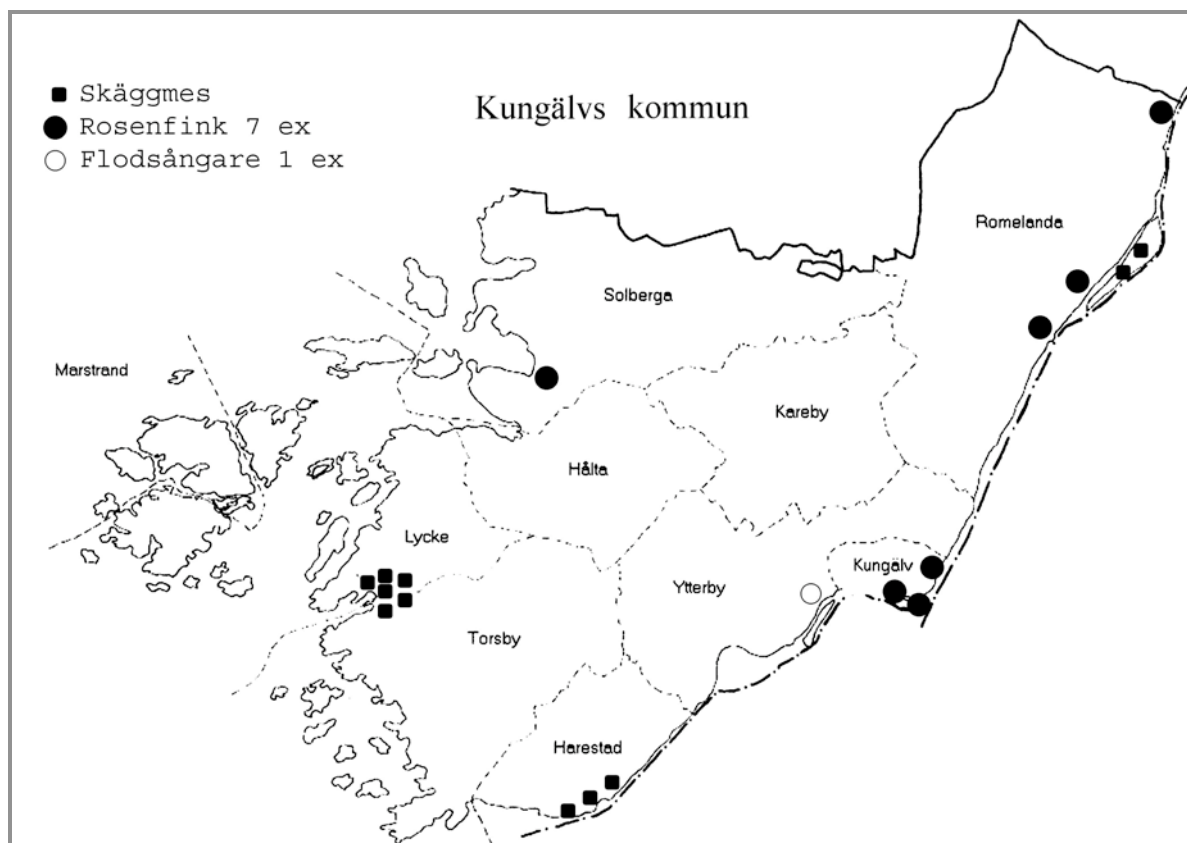
Favoritbiotopen för denna art anges som tuviga mader invid slättsjöar, men även hyggen och åkermark är möjliga. Under 2003 sjöng 12 hanar inom kommunen, vilket är en bra siffra jämfört med de föregående årens rapporter. Majoriteten återfanns i Göta och Nordre älvs dalgångar, där Tjurholmens sydspets uppvisade den tätaste populationen. Ströfynd gjordes också vid t ex Ödsmåls kile och Diseröd.

Flodsångare *Locustella fluviatilis*

Flodsångaren är inte årlig i Kungälvs kommun. Ett fynd gjordes dock under 2003 års inventeringar: 1 sjungande fågel uppehöll sig vid Stubberöd, Ytterby 22 maj-1 juni. Fyndet var det 8:e i kommunen och det 23:e i landskapet.

Sävsångare *Acrocephalus schoenobaenus*

Arten föredrar vass med inslag av buskar och örter samt högvuxen säv. Jämfört med släktingen rörsångaren är sävsångaren lite mer kräsen i sitt biotopval, vilket

Fördelningen av skäggmesar, rosenfinkar och flodsångare som registrerades vid nattsångarinventeringen i Kungälv kommun 2003.

återspeglas i inventeringsresultaten. Under 2003 inräknades 22 sjungande hanar i kommunen. Även denna art hade tyngdpunkten i sin utbredning längs Göta älv, med ett kärnområde från Kungälv tätort upp till Marieberg och ett annat vid Norrmannebo. Nordre älv hyste anmärkningsvärt få sjungande exemplar.

Kärrsångare *Acrocephalus palustris*

Kärrsångaren häckar i högvuxen örtvegetation, ofta vid mindre vattendrag eller diken. Minst 105 hanar hävdade revir i Kungälv kommun under 2003, vilket får anses vara en rekordsiffra! Arten finns i stort sett längs varje dike eller fuktstråk. Några revir kan ha förbisetts i västra delen av Svartedalsområdet, ner mot E6:an. Tyngdpunkten i artens utbredning verkar till skillnad mot andra nattsjungande arter ligga i de västra och centrala delarna av Kungälv kommun. Den största "tätheten" noterades på en sträcka av ca 1,5 kilometer mellan Kroken och Tjuvkil i Lycke, där 7 sjungande hanar inräknades under perioden 27 maj-8 juni.

Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*

Så snart bladvass av god kvalitet (täthet och höjd) finns så koloniserar den av rörsångaren. Näst kärrsångaren är arten den nattsångare som har störst utbredning i kommunen, och minst 101 sjungande fåglar inräknades under inventeringarna. Längs Göta och Nordre älv kan tätheterna bli stora i de större bladvassområdena, och en tendens till kolonihäckning finns. Även mindre åar,

såsom Grannebyån i Hålda, med mindre vassar av god kvalitet har täta bestånd av arten. Tofta kile hyser också en god koloni. Rörsångaren kommer lite tidigare än övriga inventeringsarter, varför den dominerade bland nattsångarna under första inventeringsveckan.

Skäggmes *Panurus biarmicus*

Skäggmesen är naturligtvis inte någon nattsångare, men togs med då den förekommer i vidsträckta vassområden. Vid Tofta kile har den häckat i ett tiotal år, med en population på 10-50 par. Bortsett från denna lokal, där vi beräknade att ca 25 par fanns under 2003, så gjordes fynd av 1-3 ex på tre platser; detaljer nedan.

Fynd utanför Tofta kile 2003: Minst 2 ex Tjurholmen 17 maj, 1-2 ex Korseberget, Harestad 28 maj samt 3 ex Sandviken, Harestad 8 juni.

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Inte heller denna art är någon nattsångare, men togs med eftersom den påträffas i glesa, fuktiga buskmarker och strandskogar. Rosenfinken förekommer framförallt längs Göta älvs dalgång. Under 2003 noterades bara 9 sjungande hanar, och tyvärr tycks arten minska i antal. I början av 1990-talet hade den sin talrikaste förekomst.

Naturvårdsaspekter

För att gynna det aktuella fågellivet är det av vikt att de hävdade fuktängar som finns i kommunen får bestå. Sannolikt skulle ett flertal arter gynnas av restaureringsåtgärder i de större våtmarksområdena, som t ex Tjurholmens sydspets. Glädjande nog inleddes detta arbete under sommaren 2004. Området på Tjurholmen har fortfarande kvar sin dragningskraft på gräshoppsångare m fl arter, trots den förstörelse som dess fuktängar utsattes för under 1980-talet. I föreningens fågelskyddsarbete är detta område särskilt intressant.

Även Tofta kile uppvisar mycket höga värden när det gäller fågelfaunan, t ex är detta praktiskt taget den enda lokal i landskapet där snatterand, bläsand och årta häckar, och ofta inräknas de högsta siffrorna för flera rastande vadararter just här. Området borde självklart bli ett naturreservat. Golfbanan i omedelbar anslutning till Tofta kiles våtmarker utgör en källa till konflikter, och störningar kan väntas om inte noggranna skötsel föreskrifter (för bl a regleringen av vattenståndet) kan upprättas.

Anmärkningsvärt är att Nordre älvs dalgång har betydligt färre revirhävdande hanar av flera arter än Göta älv längs en motsvarande älvsträcka. Förutom skillnader i inventeringsmetodik (utan/med båt) finns troligen skillnader i lämpliga biotoper. T ex präglas Göta älvs dalgång norr om Häljeröd fortfarande av aktivt jordbruk med betande kreatur, vilket kan gynna arter som vill ha en öppen miljö utan förbuskning eller vass.

Mindre mindre hackspett? Inte i Bohuslän i alla fall...

Ingemar Åhlund

Den vitryggiga hackspetten är just nu riktigt illa ute i vårt land, och mellanspetten dog ut redan under det tidiga 1980-talet. Även den mindre hackspetten har minskat i antal i Sverige under de senaste decennierna (Nilsson m fl 1993). Arten tycks emellertid ha upprätthållit en stabil population inom åtminstone ett område: Bohuslän. Här följer en preliminär rapport om några försök att analysera mindre hackspettens förekomst i landskapet.

Uppgifterna om den mindre hackspettens förmodade minskning slog igenom bland skådarna i Bohuslän under de första åren på 1980-talet. Arten kom med på rapporteringslistan för landskapet från och med 1985, men rapporteringen var till en början sporadisk. De inkomna fynduppgifterna gav därför under flera av åren inte en bra bild av mindre hackspettens faktiska förekomst i Bohuslän, och många bohusskådare antog förmodligen att arten var på nedgång även i deras hemtrakter.

I två områden inom Uddevalla kommun, mellersta Bohuslän, var artens förekomst tämligen väl dokumenterad sedan åtminstone 1968. Själv stötte jag och mina skådarkompisar regelbundet på arten i dessa områden, och när jag senare började skåda mer inom andra delar av kommunen fann jag arten lite varstans. De sammanställningar av fågelobservationer i Uddevalla kommun som gjordes årligen visade också att arten vissa år rapporterades från ett ganska stort antal lokaler under häckningstid. Så småningom tyckte jag mig se att det inte förelåg någon minskning i Uddevalla kommun, och jag började under 2001 att sammanställa alla fynd av mindre hackspett från Bohuslän för att försöka ta reda på hur det låg till i landskapet som helhet.

År 2005 hade jag fått ihop omkring 2000 observationer, varav de första ”moderna” fältobservationerna var från 1957. Ännu äldre fynd fanns naturligtvis också, såsom Wilhelm von Wrights uppgifter från Orust under perioden 1835–1849 (Wright 1850). Men intressantast var förstås fynden från de senaste femtio åren. Materialet är mycket tunt fram till 1968, då flera unga fågelskådare inledde en intensiv fältverksamhet inom de två områdena nära Uddevalla tätort. (Här ska påpekas att jag i skrivande stund har få uppgifter från tiden innan 1983 utanför Uddevalla kommun.) Därefter finns en hel del fynduppgifter från Uddevalla, utom från åren 1979–1983 då antalet rapporter var lägre (vilket förmodligen gav intryck av att mindre hackspetten just då var på väg utför även i Bohuslän).

Från och med 1988 har rapporteringen av obsar gällande mindre hackspett varit god, för att sedan öka spektakulärt från och med år 2001. Det nätbaserade

rapportssystemet *Kustobsar* kom igång under år 2000 och ersattes snart av *Svalan*. Denna nya rapporteringsform har säkerligen bidragit en hel del till ökningen av rapporter. Hur som helst är det svårt att bilda sig en uppfattning om artens förekomst i landskapet enbart genom att titta på antalet inkomna rapporter; antalet aktiva skådare i Bohuslän är litet, och om t ex en enda aktiv skådare ”legat lågt” ett tag så kan detta ibland ha en drastisk inverkan på bilden.

Nästa steg blev att ur materialet sortera ut samtliga uppgifter om häckning och fynd under häckningstid. Från mitten av 1980-talet börjar det bli meningsfullt att titta på fyndbilden över hela landskapet, naturligtvis beroende på att arten då kom med i rapporteringen. Ett antal ”hot spots” tonade snart fram, framför allt i Uddevalla, Stenungsund, Orust, Sotenäs, Lysekil, Kungälv och Hisingen. Mindre förvånande är att dessa områden överensstämmer med var det stora flertalet bohusskådare bor, arbetar och skådar. En del andra områden med lämpliga häcklokaler för mindre hackspett lyser emellertid (än så länge) tomma på prickkartorna, säkerligen till stor del beroende på låg täthet och aktivitet hos skådarna (främst delar av Munkedals och Tanums kommuner). Då jag under 2005 med hjälp av banduppspelningar under häckningstid började leta inom några av dessa till synes tomma, lämpliga områden så fann jag arten på flertalet av dessa lokaler.

För några år sedan började jag diskutera de här – som jag till en början trodde – smått sensationella uppgifterna med diverse bohusskådare, och då fann jag till min förvåning att flertalet av de som varit aktiva sedan 1980 (eller tidigare) aldrig tyckt att den mindre hackspetten minskat i antal!

Av allt att döma är den mindre hackspetten ganska jämnt utbredd över Bohuslän, med undantag av små och kala öar längs kusten, större slättområden och de största, rena barrskogsområdena. En försiktig beräkning ger vid handen att det finns 150–300 par i landskapet. I Uddevalla kommun, där jag har samlat in mest uppgifter och har den längsta serien, ser arten ut att ha en tämligen jämn förekomst under 1968–2005; inget tyder egentligen på att någon varaktig beståndsminskning skulle ha förekommit under denna tidsperiod. Däremot finns uppgifter om att arten tillfälligt skulle ha minskat i delar av mellersta och södra Bohuslän under perioden 1962–1968 (Assmundson 1984).

Nu vill jag givetvis inte hävda att den mindre hackspettens förekomst tynar så snart man passerar landskapsgränsen till Dalsland eller Västergötland. Det vore högst förvånande om arten inte klarat sig ungefär lika bra i åtminstone de angränsande delarna av dessa landskap. Men varför har då arten klarat sig så bra i Bohuslän? Något definitivt svar på varför den minskat så drastiskt i resten av Sverige finns inte, men tre möjliga förklaringar har föreslagits (Nilsson, Olsson, Svensson & Wiktander 1992): 1) Ädellövskogen minskade med 1% per år 1960–1980, och skogarnas lövandel kan ha minskat. 2) Glesa och luckiga skogar, som t ex hagmarksskogar, har minskat mycket starkt under åtminstone det senaste seklet, och skogarna har blivit tätare. 3) Konkurrensen från den större hackspetten.

Mindre hackspett. Ragnhildsholmen, Hisingen 8 juni 2006. Foto: Peter Hvass.

Svaret på frågan varför den mindre hackspetten klarat sig så bra i Bohuslän kan sannolikt återfinnas i att skogshistorian här kanske skiljer sig en del från den i det övriga landet. Det är möjligt att de två negativa skogliga faktorerna som nämnts ovan inte gäller i så hög grad för just Bohuslän. Den större hackspetten saknas som bekant inte i landskapet, och tycks precis som i andra delar av landet då och då på olika sätt vara till men för sin mindre kusin.

Bohusläns skogliga historia är lite speciell. De stora ekskogar som en gång bredde ut sig i landskapet (f ö långt ut i havsbandet) började huggas ned under medeltiden. Svenskar, danskar och holländare hjälptes åt att decimera dem, och redan 1658 då Bohuslän blev svenskt förefaller större delen av landskapet att bestå av ljunghedar och mer eller mindre kala berg. Under 1700-talet tog man det som återstod, då sillfiskeperioderna krävde enorma mängder ved till trankokningen och virke till byggnader och silltunnor. Per Kalm, Linnés lärjunge, noterade under sin resa genom Bohuslän 1742 att nästan ingen skog fanns kvar, och att bergen var helt kala, med spridda enbuskar som enda högre växtlighet. I slutet av 1800-talet började man plantera träd, främst då barrträd, vilka nu utgör grunden till stora delar av dagens bohuslänska skogar. De

kvarvarande ynkliga resterna av gammal lövskog fanns nästan uteslutande vid större, äldre gårdar, såsom vid Näverkärr på Härnåset.

Man skulle kanske kunna tänka sig att en förklaring till mindre hackspettens bibehållet goda förekomst ligger i t ex de randlövskogar (och andra typer av "skräpskogar") som utvecklats bl a längs Bohusläns talrika bergsknallar och vattendrag. Landskapet är till stora delar mycket omväxlande och uppbrutet, med många svåravverkade miljöer, vilket borde gynna de typer av skog som den mindre hackspetten behöver. De förekommande hyggena har oftast haft begränsade utbredningar inom för arten lämpliga områden. Storskaligt skogsbruk bedrivs egentligen bara i skogsbygderna i landskapets inre, men också här smyger sig lövskogen in på olika sätt, varför mindre hackspetten även återfinns häckande på t ex Bredfjället i mellersta Bohuslän.

Det är möjligt att den mindre hackspetten inte var speciellt vanlig i landskapet innan de förmodat lämpliga skogsbiotoperna nått rätt ålder (i mitten av 1900-talet?), och att artens bestånd därefter haft en gynnsam utveckling som stått sig in i våra dagar. Genomgångna fältanteckningar från ornitologer som var aktiva under 1950- och tidiga 1960-talet antyder en lägre förekomst under den perioden, även om det materialet är litet och geografiskt begränsat.

Denna artikel bör endast ses som en slags förhandsrapport. En del återstår att göra innan jag kan skriva en mer fullständig artikel: Bl a vill jag försöka få in betydligt fler äldre uppgifter från skådare som var aktiva innan 1980-talets början, och en noggrann analys av landskapets skogliga historia vore önskvärd. Vidare skulle jag vilja kolla upp fler av de "vita fläckar" (dvs lämpliga områden som saknar fynduppgifter från häckningstid) som återstår, samt upprätta publicerbara prickkartor (per femårsperiod) över häckningslokaler och fynd under häckningstid.

Ett tack riktas till Matti Åhlund, som granskat artikeln, och till Ulf Wiktander, som gett mig flera goda råd. Tack också till Rune Hixén, som tagit fram äldre uppgifter ur fågellitteraturen, samt till Roger Svedberg, Hans Petersson, Jörgen Olsson m fl, som låtit mig ta del av deras anteckningar.

Litteratur

- Assmundson, B. 1984. *Fågellivet i mellersta Bohuslän*. Skrifter utgivna av Bohusläns museum och Bohusläns hembygdsförbund, nr 12. Sid 97-98. Uddevalla.
- Nilsson, S.G., Olsson, O., Svensson, S. & Wiktander, U. 1992. Population trends and fluctuations in Swedish woodpeckers. *Ornis Svecica* 2:13-21.
- Nilsson, S.G., Olsson, O. & Wiktander, U. 1993. Mindre hackspett. Varför minskar den i Sverige? *Vår Fågelvärld* 52:7-12.
- Wright, W.v. 1850. *Förteckning, jemte några anteckningar öfver de i Bohuslänska skärgården observerade foglarna*. Kongl. Vet. o. Vitt.-Samh. H.dl. 1:a häftet. Sid 43-78. Göteborg.

Storlommen i Bohuslän 1999-2003

Ronny Charlesson och Rune Hixén

I många av Bohusläns näringsfattiga klarvattensjöar är storlommen en karaktärsart. Men hur många par hyser vårt landskap egentligen? Under åren 1999-2003 försökte vi genom noggranna fältinventeringar besvara denna fråga. För att få fram uppgifter om artens tidigare förekomst i landskapet företogs också en omfattande genomgång av den svenska jakt- och fågellitteraturen. Nedan följer en sammanfattning av de fyra artiklar som under 2001-2003 redovisade inventeringarna i Fåglar på Västkusten.

Inledning

Den ene av artikelförfattarna (Ronny Charlesson) deltog under våra åren 1996–1998 i det riksomfattande Projekt Lom, som drivits av Svenska Naturskyddsföreningen och Sveriges Ornitologiska Förening. Under dessa år genomfördes en årlig inventering av sjöarna i Uddevalla kommun. Genom RC:s medverkan i Projekt Korp under perioden 1995–1998 väcktes tanken på att göra en omfattande undersökning av hela landskapets storlomsbestånd. När korpprojektet avslutades med Strömstads kommun år 1999 passade vi därför på att också inventera sjöarna i kommunen. På så sätt såg projektet ”Storlommen i Bohuslän” dagens ljus.

Metodik

För att få fram uppgifter om storlommens tidigare förekomst i Bohuslän genomfördes under perioden 1983–1989 en omfattande genomgång av den svenska jakt- och fågellitteraturen (Rune Hixén). Detta kompletterades med en fullständig genomläsning av *Fåglar på Västkusten*. Ett utdrag publicerades också i denna tidskrift under våren 2003. Inventeringarna skedde kommunvis under åren 1999–2003. Fältarbetet utfördes under april–juli, och föregicks av en noggrann genomgång av den ekonomiska kartan i syfte att finna potentiella lomsjöar. Samtliga lokaler där arten tidigare förekommit kontrollerades också under inventeringarna.

Historik

Första gången storlommen omtalas i skrift från Bohuslän är år 1746, då Johan Oedman utkommer med sin *Chorographia Bahusiensis*. Bland de fåglar han nämner som förekommande i landskapet återfinns storlommen. Oedman var verksam som prost i Tanum, och det är rimligt att anta att han var bekant med fågeln därifrån. Arten har naturligtvis funnits här långt innan dess.

År 1877 utkommer A W Malm med *Göteborgs och Bohusläns Fauna*. Han anser storlommen vara ganska allmän i landskapet. Under perioden 1900–1970 betecknas arten som ”allmän i Bohuslän” i den ornitologiska litteraturen. Mellan

1971–1989 återfinns allt fler uppgifter om häckningar och observationer i de olika fågelrapporter som utkommer, givetvis en följd av den ökande skaran aktiva ornitologer. I mitten av denna period inventeras t ex samtliga sjöar i Uddevalla kommun.

1990 bedömdes landskapets totala bestånd av storlom uppgå till ca 50 par (Strandvik & Kraft i *Sveriges Fåglar*). En ny uppskattning av Bohusläns storlomsbestånd görs 1998 (Hixén hos Lindberg). Efter en teoretisk genomgång av lämpliga häckningssjöar reviderades antalet par till 80–95, en siffra som så här i efterhand visat sig vara alltför optimistisk.

Nämnas kan att den totala storlomspopulationen i Sverige år 1999 beräknades till 5500–7000 par (*Svensk Fågelatlas*).

Resultat

Som framgår av tabellen nedan har Bohusläns samtliga kommuner kartlagts. Totalt har 202 sjöar inventerats, och av dessa hyste 53 storlom. Antalet upptäckta par uppgick till 62–65, en siffra som vi tror ligger mycket nära det verkliga antalet par i landskapet. Vår bedömning är att mörkertalet ligger i storleksordningen 3–5 par. Detta skulle i så fall innebära att Bohusläns totala storlomspopulation består av 65–70 par.

Storlomsbeståndet i Bohuslän enligt inventeringar 1999-2003

Kommun	Antal par	Inventerings- år	Kommunareal, km ²
Strömstad	4-5	1999	492
Tanum	23-24	2000	945
Sotenäs	0	2001	141
Lysekil	0	2001	211
Munkedal	14	2001	670
Uddevalla	8	2002	654
Orust	0	2002	393
Tjörn	0	2002	168
Stenungsund	3	2003	267
Lilla Edet	8-9	2003	185
Kungälv	2	2003	371
Öckerö	0	2003	26
Hisingen	0	2003	199
Summa	62-65		4722

Överlägset flest par återfanns alltså i Tanums kommun (23-24 par), följd av Munkedal (14), Lilla Edet (8-9) och Uddevalla (8). Fem av kommunerna (Sotenäs, Lysekil, Orust, Tjörn, Öckerö) och Hisingen har veterligen aldrig hyst några häckande storlommar.

Slutord

Det har varit vår förhoppning att projektet i viss mån kunnat skapa intresse för denna fascinerande ödemarksfågel. Har detta i sin tur också bidragit till att fler personer börjat intressera sig för heltäckande inventeringar även av andra arter, vore det mer än glädjande. På så sätt skulle vår kunskap om Bohusläns fågelfauna vidgas, till gagn för oss alla!

Tack

Medel till inventeringen har erhållits från Göteborgs Ornitologiska Förenings forskningsfond. Vi riktar också ett stort tack till alla som hjälpt till vid själva inventeringarna eller som bidragit med uppgifter eller observationer av storlom i landskapet.

Litteratur

- Charlesson, R. och Hixén, R. 2001. Storlommen i Strömstads och Tanums kommuner 1999-2000. *Fåglar på Västkusten* 35:6-9.
- Charlesson, R. och Hixén, R. 2001. Storlommen i Sotenäs, Lysekils och Munkedals kommuner 2001. *Fåglar på Västkusten* 35:122-126.
- Charlesson, R. och Hixén, R. 2002. Storlommen i Uddevalla kommun samt på Orust och Tjörn 2002. *Fåglar på Västkusten* 36:122-126.
- Charlesson, R. och Hixén, R. 2003. Storlommen i Stenungsunds, Lilla Edets och Kungälvskommuner 2003. *Fåglar på Västkusten* 37:146-151.
- Karvik, N-G. 1959. Kynnefjäll. I: *Natur i Bohuslän*. Red: C. Skottsberg och K. Curry-Lindahl. Sid. 473-483. Stockholm.
- Lindberg, P. & Eriksson, M. 1998. Storlom och smålom i Bohuslän och Halland. *Fåglar på Västkusten* 32:2-15.

Mer om lom!

www.projekt-lom.com

Ny art för landet!

Ingemar Åhlund

Många fågelskådare drömmer om att hitta en ny art för Sverige, men av naturliga skäl är möjligheterna att göra detta mycket små. Turen måste helt klart vara på ens sida, även om det uppenbarligen kan vara en fördel att hålla till på t ex Öland. Under de senaste 100 åren har ca 144 arter lagts till den svenska listan, och tio av dessa påträffades i Bohuslän. I denna artikel presenteras åtta av landskapets svenska förstafynd som under det senaste seklet beskrivits i olika tidskrifter, samt ett som aldrig fick den äran...

Ökenlöpare på Rörö, Öckerö kommun 26 oktober 1905

Som bekant är jorden utsatt liksom för ett bombardemang av små himlakroppar, vilka särskilt under vissa årstider korsar vårt klots kosa. Av dessa meteoriter tillvaratagas emellertid endast ytterst få ehuru säkerligen långt flera nå jordytan, och av dem, som iakttagas hamna återigen sannolikt på långt när ej alla i sakkunniga händer.

På samma sätt är det beträffande en del till den skandinaviska nordankommande sällsynta främmande gäster hörande till fågelvärlden. Under flyttningstiderna, vår och höst, besökes nämligen nordan och särskilt vårt land för visso årligen av många sådana främlingar fjärran ifrån. Men dessa långresande bliva säkerligen i de allra flesta fall oupptäckta, försvinna utan att lämna spår efter sig. En och annan av dem fälles kanske av någon skytt, men även av dem kommer nog i sin tur på långt när ej alla inför kännarens ögon för att införas i vetenskapens stora annotationsbok. Det är emellertid ett sådant fynd jag i dag har nöjet att anteckna.

Ökenlöparen är verkligen en långväga gäst, ty Nordafrikas och västra Asiens oändliga sandfält ända från atlantiska havets kuster och ända bort till Afghanistan och NV Indien är hans hemland. Även om vi ej visste detta förut skulle en om ock flyktig blick på ifrågavarande fågels dräkt vara nog att visa oss, att han måste vara en ökenbo endast hemmastadd på solbestrålade sandfält. Hans vackert gula färg med den varma röda tonen stämmer ju så underbart väl överens med ökensanden. Vi se här i själva verket en skyddsfärg så utpräglad att den överträffas av ingen, ej ens isbjörnens eller fjällrävens snövita dräkt.

... Fågeln i fråga, en ung hane, sköts av en allmogeman på Rörö i Göteborgs norra skärgård den 26 oktober detta år [1905]. Den hade då vistats där några dagar samt visade därunder så gott som ingen skygghet. Skytten, som brukade lämna sällsyntare fåglar till jägar C. Sandsten, hade lagt märke till fågelns på undersidan svarta vingar och nedlade den för Sandstens räkning. Denne såg genast att ett sällsynt fynd förelåg samt hembjöd ökenlöparen åt Göteborgs museum. Här har den långväga gästen funnit ett hem. ...

Utdrag ur artikeln Ökenlöparen skjuten i Sverige av L A Jägersköld i Svenska Jägareförbundets Nya Tidskrift 43 (1905) :301-302.
Anm. Stycket har skrivits med en något mer modern stavning.

Vattensångare på Pater Noster, Tjörn 13 oktober 1915

Den 13 oktober [1915] på morgonen träffade fyrmästaren Axel Lindberg bland den mängd fåglar, som under natten fallit som dödsoffer vid Pater Nosterfyren [på Hamneskär], en liten fågel, som han ej kunde erinra sig att ha sett förut. Med berömvärd vakenhet insände han denna fågel till Riksmuseum, där det visade sig vara en värdefull nyhet för vår fauna. Det var nämligen en vattensångare. ...

Utdrag ur artikeln Vattensångaren, en för Sveriges fauna ny fågelart av Einar Lönnberg, Fauna och Flora 10 (1915) :210-211.

Mindre lira vid Torrboskär, Öckerö januari 1934

I mitten av oktober i fjol riktade f. länsjägmästare Johan Lindner Naturhistoriska museets i Göteborg uppmärksamhet på en tidningsnotis, enligt vilken en mindre lira skulle ha infångats i närheten av Malmön i Bohuslän. Fågeln förvarades i uppstoppat skick hos herr Patrik Börjesson i Fågelviken, som själv monterat den. Då det rörde sig om en för Sverige ny fågelart, och denna dessutom anträffats vid vår västkust, var det givetvis ett önskemål, att exemplaret ifråga kunde införlivas med Naturhistoriska museets i Göteborg samlingar. Museets intendent, professor Orvar Nybelin, förhörde sig för den skull hos herr Börjesson, om denne vore villig att låta museet förvärva fågeln. Herr Börjesson överlämnade då denna generöst såsom gåva till museet. När konservator Gunnar Enemyr i Göteborg, ofta anlita av museet, hörde talas om detta museets nya förvärv, meddelade han, att han i sin ägo hade en av honom själv inköpt och monterad, i bohuslänska vatten redan år 1934 skjuten mindre lira. Han erbjöd museet att inlösa den.

Detta sistnämnda exemplar skulle då vara det första på svenskt område anträffade av mindre liran. Det sköts av fiskeritillsyningsman Axel Karlsson, Källö-Knippla, sista veckan i januari år 1934 i Göteborgs norra skärgård vid Torrboskär i Öckerö socken (4 km NV Öckerö). Fågeln är en gammal hane. Det ovan först anförda exemplaret infångades med håv under hummerfiske av bröderna Ludvig och Hilmer Smith, Bohus-Malmön, den 24 september år 1950 strax utanför Näverkärrs Grötö i Bro socken (10 km NNV Lysekil). Denna fågel är en ung hona.

Liror av flera arter ha erhållits i såväl Danmark som Norge, i det senare landet så nära våra gränser som i Oslofjorden, och Lönnberg påpekar 1915 att liror borde kunna väntas bli funna även i Bohuslän. ...

Utdrag ur artikeln Mindre liran, en för Sverige ny fågelart av Viking Fontaine, Vår Fågelvärld 10 (1951) :16-26. Anm. Torrboskär stavas ibland Torrbeskär.

Kungsfågelsångare vid Fågelviken, Lysekil 22 oktober 1957

Konservator Johan Börjesson-Eld i Fågelviken var sysselsatt med monteringsarbete, då han den 22 oktober 1957 vid 9-tiden på förmiddagen genom fönstret lade märke till en liten fågel i en gullregnbuske i trädgården. Börjesson tyckte till en början att det rörde sig om en kungsfågel, men när fågeln visade ryggsidan, såg han att det tydligen var något annat, nämligen en liten sångare. Fågeln sköts och Börjesson upptäckte samtidigt ytterligare två exemplar av samma fågelart i häcken som kantar trädgården. Sångarna var hela tiden i livlig rörelse och uppehöll sig gärna i topparna av de granar och furor som står bakom Börjessons villa. De gjorde ideligen snabba kast och stannade upp i luften med hastigt fladdrande vingar. Beteendet påminde således om flugsnapparens eller i ännu högre grad om kungsfågeln. Fåglarna fångade vintermyggor, som svärmade kring granarna. Vid 15-tiden såg han åter en sångare av denna art i trädgården. Sammanlagt var det alltså minst tre exemplar som Börjesson observerade. ... (Se också artikeln på sidan 38 i detta nummer.)

Utdrag ur artikeln Kungsfågelsångaren anträffad i Bohuslän av Ingemar Ahlén, Vår Fågelvärld 17 (1958) :331-334.

Grålira vid Marstrand, Kungälv 14 november 1959

Den 14 november 1959 infångades och avlivades en grå lira i vattnen strax sydväst om Marstrand. Den iaktogs flyga omkring en fiskebåt, påtagligt intresserad av det avfall som kastades ut från båten. Genom att kasta ut fisklever lyckades man locka fågeln intill båten, där den infångades med en båtshake. Herr Bertil Andersson, Marstrand, som fångat fågeln, överlämnade den till Naturhistoriska museet i Göteborg för bestämning.

Fångstsättet för denna pelagiskt levande fågelart verkar unikt, men även den första gråa lira som fångades i Skandinavien mötte sitt öde på detta sätt: ”Det første norske eksemplar af graalire blev fanget paa fiskekrog med lever som agn udenfor Veiholmen ved Smølen, 12 km fra land, den 10 oktober 1894” (Olsen 1921). ...

Utdrag ur artikeln Den grå liran, ny för Sverige av Sven Mathiasson, Vår Fågelvärld 20 (1961) :151-156.

Prärielöpare vid Fröland, Uddevalla 25 augusti 1968

Området väster om gamla Sörviksvarvet på Byfjordens norra strand har besökts av lokala fågelskådare sedan åtminstone 1950-talet. Det innehöll tidigare två fina vadarlokaler, vassområden, bergknallar med både orörd barrskog och randlövskogar, odlade fält med mera, men har med tiden till stor del ”ätits upp” av industrier. Själv fick jag upp ögonen för området under 1967, och påbörjade 1968 en intensiv fågelinventering som min bror Matti och jag fortsatte med under mer än tio år framåt. Curt Josefsson har sedan under många år studerat områdets fågelliv, och flera andra lokala skådare besöker fortfarande Fröland.

På kvällen den 25 augusti 1968 hade Matti och jag som vanligt cyklat ut till Kärra, som lokalen kallades på den tiden. Vid Kärraåns mynning fanns vid lågvatten ofta rastande vadare på lerorna utanför vassridåerna, och vi hade här ett särskilt ställe där vi brukade ställa upp tubkikaren. Just den här kvällen fanns fem gluttsnäppor, en mosnäppa, en rödbena och vad som vid första anblicken såg ut som en brushona på lerorna. Den senare höll till alldeles utanför där vi stod och föreföll närmast likgiltig för vår närvaro. På mindre än tio meters håll kunde vi granska fågeln noggrant. Den verkade liten för att vara en brushona, och näbben var kort, svart och rak. Kring ögat fanns en bred, ljus ring. Hur vi än försökte kunde vi inte få detta till en brushona. Vi gick igenom färgplanschererna i den medhavda *Europas fåglar*. Skulle det kunna vara en prärielöpare? I boken kunde vi se att vingarnas undersidor isåfall skulle ha diagnostiska mörka tecken på vit botten, att vingovansidorna skulle sakna tydliga vingband och att stjärtroten skulle sakna brushanens vita ovala fläckar.

Så det var bara att klafsa ut på leran i gymnastikskorna. Fågeln tittade undrande på mig när jag kom allt närmare, och på två meters håll sprang den undan en liten bit. Jag höll på länge innan jag fick den att åtminstone lyfta vingarna lite så att vi såg vingarnas ovansidor och stjärtroten, som mycket riktigt saknade vita teckningar, men det var omöjligt att komma åt vingundersidorna. Den här vadaren var helt enkelt sanslöst orädd, något som också lär vara typiskt för prärielöparen. Med hjälp av fälthandboken gick vi flera gånger igenom alla karaktärer och gjorde anteckningar, allt medan fågeln fanns alldeles framför oss. Besöket varade i två timmar.

Glada i hågen cyklade vi hem igen. Vi var unga och naiva och fattade inte hur ”tung” den här obsen var. Däremot beställde vi en amerikansk fälthandbok för att försöka få tag i lite mer detaljer, och jag skrev en rapport om fyndet som jag skickade in till *Vår Fågelvärld*. Senare samma höst läste jag i dagstidningen att man i början av september sett en prärielöpare vid Morups Tånge.

Efter något år kom en artikel i *VF* där fyndet vid Morup presenterades i detalj, medan vår rapport inte fick något eget utrymme. Prärielöparen vid Kärra-Fröland nämndes bara helt kort i slutet av artikeln, trots att den sågs innan fågeln vid Morups Tånge. Det kändes minst sagt snopet. Jag hade för min inre syn sett en tjugisig artikel i *VF* där vårt fynd beskrevs ingående; jag hade ju skickat in en rapport som upptog en hel maskinskriven A4-sida. Så detta är alltså första gången som omständigheterna kring fyndet publiceras, 38 år efter att det gjordes... //Ingemar Åhlund

Lite kompletterande gnäll: i senaste upplagan av *Sällsynta fåglar i Sverige* (SOF 2003) har årtalet för de båda prärielöparfynden från 1968 felaktigt angetts vara 1959. Visst var vi unga, men det var väl att ta i! Vidare angavs lokalen som Brofjorden i ett par av C F Lundevalls böcker. Och i Raritetskommitténs nerladdningsbara excel-dokument *Svenska Förstafynd* (på SOF:s hemsida) tycks Bengt Pettersson (vem det nu är) anges som observatör. Ack ja. Hur många felaktiga uppgifter kan drabba ett och samma fågelfynd, egentligen?

Bohusläns senaste bidrag till nya arter för Sverige: tygeltärna. Foto: Stig Giaever.

Gulnäbbad lira vid Kråkudden, Hönö 8 oktober 1971

... Redan från början av höstsäsongen 1971 hade jag flera gånger besökt Hönö och inte minst sett rätt mycket havsfågel, bl a ett par gråliror. Den 8 oktober fanns jag åter där i gryningen, i klart väder, +12° och VNV 15 m/s. Morgonen började relativt bra: 25 havssulor i alla åldrar, 1 obestämd lira, 1 labb, 270 tretåiga måsar och en del alkor hade redan passerat när jag kl 8:45 uppmärksammade en fågel långt ut, 1 km eller mer i NV. I hastigheten tog jag den först för en yngre sula, men när den närmade sig med flygriktning S-SO, och som närmast kom på ca 400 m håll, stod det klart att det rörde sig om en lira och definitivt ingen grå!

Det var en stor lira, brungrå ovensida och vit undersida, som gled över vågtopparna på stela, något nedåtböjda vingar. Däremellan slog den fem-sex ganska avmätta vingslag i dalarna. Jag tror att det var detta flyktsätt som först fick mig att tro att det var en sula. Liran passerade mot SO förbi min observationsplats, och efter att ha tagit höjd till ca 5 m ovan vattenytan och cirklat runt ett varv gjorde den en störtdykning ned mot vattnet för att därefter ej återfinnas med säkerhet. ...

Utdrag ur artikeln Gulnäbbad lira för första gången anträffad i Sverige av Claes-Göran Cederlund, Vår Fågelvärld 46:187-189 (nr 4/1987).

Vandringstrast på Klåverön, Kungälv 24 april 1988

Söndagsmorgonen den 24 april 1988 började som vanligt för vår del med sträckräkningar på Bussholmen, en ö inom Klåveröns naturreservat i Bohuslän. Vid 10-tiden mattades sträcket varvid vi beslöt oss för att besöka huvudön, dvs Klåverön, där vi bl a bedriver ringmärkning, om än i liten skala. Klockan 10:45 gick vi iland på Klåverön, tillika en av Bohusläns ”pärlor”. Ön är väl utforskad av botanister, dock tämligen okänd som fågellokal, därav vårt intresse. Turen in på ön lockade inte nämnvärt denna dag, dels pga en viss trötthet men även med tanke på tidpunkten på dagen. Vi beslöt oss ändå för att göra en liten vandring.

Insprängd ungefär mitt på Klåverön löper en stor betad hagmark, omgiven av barr- och lövskog – en ypperlig rastplats för bl a trastar. Klockan hade under vår promenad nått 11:45, då vi plötsligt upptäckte en mycket avvikande trast i hagmarken. Innan den hann bestämmas tog den dock till vingarna och flög in i ett närliggande buskage. När trasten satt i buskaget kunde vi till en början endast se ryggen. Efter någon minut vred fågeln på huvudet, och nu stod det klart att det inte var frågan om någon europeisk trastart! Detta bland annat pga avvikande ansiktsteckning och benfärg. Efter omkring 15 minuter hoppade äntligen trasten ner på marken. Bestämningen till art kunde då ske nästan omgående, ty vandringstrast är en fågel som är lätt att känna igen. Efter den första glädjeyran närmade vi oss trasten och kom som närmast 15 m från den. Åtskilliga foton togs. Efter att vi hade studerat och avnjutit fågeln under en och en halv timmes tid blev den plötsligt orolig, tog till vingarna tillsammans med två dubbeltrastar och flög i ostlig riktning in mot fastlandet. ...

Utdrag ur artikeln Vandringstrast för första gången anträffad i Sverige av Per Hjalmarsson, Mats Raneström och Staffan Swedberg, Vår Fågelvärld 48:71-73 (nr 2/1989).

Tygeltärna vid Söskär, Orust 30 juni – 10 juli 1999

Under mina sommarvistelser på Orust i Bohuslän har jag genom åren lärt känna flera lokala fågelskådare. Tack vare dem har jag fått tillfälle att komma till många ställen som är svåra att nå utan båt. Stefan Oscarsson hade berättat hur han och Thomas Liebig bedriver ett mångårigt häckfågelprojekt. Vid ett tillfälle varje sommar gör de en kontroll av silltrutkolonierna för att se hur häckningarna lyckats. De brukar också ringmärka de ungar som hittas. Samtidigt inventeras labbarna. Orust är landets labbtätaste kommun.

Kvällen 29 juni [1999] meddelade Stefan att jag kunde följa med dem ut i skärgården dagen därpå. ”Det brukar alltid bli någon bonusart på de här turerna”, lockade Stefan med. Förmiddagen den 30:e lade vi ut från småbåtshamnen i Edshultshall. Vinden hade mojnat och himlen var lätt mulen. Först kontrollerades silltrutkolonin på Saltö. Bara ett fåtal par återstod av den tidigare stora kolonin. Även labbarna, tidigare sex par på ön, hade minskat i

antal. Bara tre par kunde konstateras. Strax utanför ön låg en prutgås bland ejdrarna. Där hade vi bonusarten, trodde vi.

Vi fortsatte till Söskär. Skäret ligger två km väster om Mollösund och är inte större än 500 meter tvärs över. De tre stora silltrutkolonierna fanns på plats. Även fisktärnekolonin och labbarna fanns där. Trutungarna ringmärktes snabbt. Vi hittade däremot ingen gammal fågel med ring från tidigare märkningar.

Vid 17-tiden var märkningen avslutad och vi skulle just börja lasta i båten. Då sade Stefan: ”Vad är det som kommer här då?” Samtidigt hördes ett läte. Det lät som en tärna, fast annorlunda. Så här efteråt är det svårt att beskriva hur det lät, men jag tror att det var ett rätt så långt *krääää*. På tre meters höjd kom en tärna med vit panna rakt emot oss. Tanken gick till ung fisktärna och till småtärna i storformat. Den gjorde ett utfall mot oss och på några meters avstånd vände den översidan mot oss. ”Det är ju en söttärna!” ropade jag. Den landade 25 meter bort och ställde sig helt öppet.

Jag filmade fågeln. På ett av filmavsnitten hör man Stefan säga: ”...och här sitter vi utan bok”. Ingen av oss hade någon fågelbok, och vi var inte säkra på om det var en söttärna. Vi ringde bekanta och Stefan Avenfors lovade försöka komma ut med litteratur. Vi fick olika förslag beroende på vem vi ringde till. Att det inte var en söttärna stod snart klart. Någon sade att det var en gråryggad söttärna, en annan att det var fråga om en brunvingad söttärna medan en tredje med den nya *Fågelguiden* fastställde att det var en tygeltärna. I rixlarmsmanualen fanns gråryggad söttärna, aldrig sedd i Sverige. Jag ringde Mikael Nord. Efter att ha förhört sig om utseendet – svart hjässa, gråsvart rygg och vingöversida, vit pannfläck slutande i en kil bakom ögat, förklarade han att det var en tygeltärna (alla tre namnen avser samma art).

Morgonen därpå var tärnan åter på plats och sågs fram till klockan 7. Den tredje dagen, som var en lördag, stannade den långt in på eftermiddagen. Då och då drog den iväg för att fiska. Från halvfemtiden på söndag morgon var den borta, men återupptäcktes fredag eftermiddag. På ön hade den en favoritsittplats och visade ibland tendenser till häckningsbeteende.

Genom studier av böcker och den videosekvens som filmades, kom vi till slutsatsen att tärnan var av den västliga rasen *Sterna anaethus melanoptera*. Karaktärer som tyder på detta är att stjärtsidorna hade mycket vitt på översidan och att det fanns ett vitt band mellan nacke och rygg. Den hörde alltså hemma i Karibien! Hur och när den kommit till Bohuslän får förbli en gåta. Kanske kom den med fisktärnorna två månader tidigare? ...

Lördagen 10 juli sågs den för sista gången. Den drog iväg klockan 18:30. Stefan och jag var där och blev alltså egendomligt nog också de sista som såg den.

Utdrag ur den del av artikeln Nya arter för landet som behandlade tygeltärnefyndet, skriven av Thorild Jonsson, SOF:s Fågelåret 1999, sid 165-166.

Några kommentarer

Förutom förstafynden ovan så påträffades landets första fregattfågel vid Hönö den 7 oktober 1983. Det rörde sig troligen om en praktfregattfågel, men man kunde inte säkert avgöra arttillhörigheten. Förstafyndet av spetsbergsgrißla (1874), spetsbergsgås (1851), svartnäbbad islom, toppskarv och lunnefågel (samtliga gjorda innan 1821) är också från Bohuslän, men för dessa finns såvitt jag vet inga beskrivningar i stil med dem ovan att återge. Sveriges första klykstjärtade stormsvala är enligt *Sveriges Fåglar* och *Sällsynta fåglar i Sverige* det exemplar som påträffades i Uddevalla år 1866, men Tommy Tyrberg listar ett fynd från Skåne 1852 som det första.

Länge hade Bohuslän ytterligare två förstafynd att skryta med, nämligen större lira och svartbrynad albatross. Den större liran gällde ett fynd som gjordes väster om Hållö i Sotenäs under januari 1958. Fyrtio år senare uppmärksammades emellertid en uppstoppad större lira som förvarades på ett museum i Danmark, en fågel som infångats av en dansk fiskare vid Kullen i Skåne i december 1953. Den svartbrynade albatross som sågs av en fiskare VNV Väderöarna den 10 april 1990 räknades ett tag som landets första. Sedan upptäckte någon att den befunnit sig närmare Norge än Sverige, varför fyndet togs bort från den svenska listan. Den svartbrynade som sågs i Skåne och Halland i maj 2001 blev därför Sveriges första.

De flesta år läggs någon ny art till den svenska listan. Både under 2003 och 2005 blev det dock hela tre stycken: hudsonspov, sandsnäppa och sibirisk gråsnäppa respektive amurfalk, kolymasnäppa och dvärgspov. Fem av dessa fynd gjordes på Öland (samtliga vadare!), och det sjätte (amurfalken) gjordes vid Kalmar, inte långt från Öland. Det är egentligen otroligt att så många nya arter fortfarande påträffas i landet, man tycker att gränsen snart skulle vara nådd. Av naturliga skäl blir sådana arter nu allt ”tyngre”, allt mer exklusiva, i takt med att de till synes mer sannolika nykomlingarna blir färre och färre.

Samma mönster finner vi inte helt oväntat även i Bohuslän, som håller ungefär samma takt när det gäller nya arter för landskapet: de flesta år ses någon eller några nya arter. Vilken blir nästa nya art för landskapet? När kommer nästa förstafynd för Sverige i Bohuslän? Vi väntar med spänning på svaren till dessa frågor, men när det gäller den senare kanske vi kommer att få vänta rätt länge – men plötsligt händer det, som en känd reklamslogan uttrycker saken...

Tack till Rune Hixén som tog fram artiklarna om fynden av ökenlöparen, vattensångaren, mindre liran, kungsfågelsångarna och gråliran.

*= Svaret på den frågan kom redan 5 juli 2006 (ett antal veckor efter att artikeln ovan skrevs): *amerikansk bläsand!*

Ringmärkningen på Industriängarna i Stenungsund 2005

Thomas Liebig

Under 2005 har ringmärkningsverksamheten på Industriängarna bedrivits i följande omfattning:

Vår

Året började med att vi i januari fick lägga om taket på ringmärkarboden. Det gamla taket hade orkanen Gudrun ryckt bort och transporterat 400 meter från boden. I maj gjordes en fångstinsats med bara 10 nymärkta fåglar som resultat. Året blev det första på länge utan starhäckningar i de uppsatta holkarna.

CES

Under perioden maj–augusti bedrevs fångst vid tolv tillfällen för det svenska CES-projektet. Detta var det nionde året vi deltog i denna standardiserade fångst och ringmärkningsverksamhet. Antalet sångare på fångstplatsen fortsätter att minska. Gransångaren har dock etablerat sig och fick i år ungar på vingarna. I övrigt hade gärdsmyg, järnsparv och rödhake ett gott år vid CES-platsen.

Höstmärkning

Mellan 12 juli–5 november bedrevs fångst vid 57 tillfällen. Totalt kom 1843 fåglar att nymärkas under hösten. Gråsiska var den art som märktes i absolut störst antal, och av de 281 märkta exemplaren visade sig hela 204 vara av rasen *cabaret*. Talgoxe och blåmes hade åter ett gott år med många nymärkta ungmisar som resultat. Av sångarna så visade lövsångaren ett något bättre år än bottenåret 2004: 208 nymärkta lövisar, att jämföra med 2004 års 133. Den 8 oktober fångades den tredje höksångaren för lokalen. Att arten fanns kvar såpass sent är väl ett tecken på att hösten varit ovanligt mild.

Återfynd

Åtta fynd eller kontroller av fåglar inrapporterades under 2005:

En *rödhake* märkt 24 oktober 2004 hittades död på Kyrkberget i Stenungsund 1 mars efter en mycket kall natt. En *kärrsångare* ringmärkt som årsunge 14 augusti 2004 kontrollerades 7 och 12 juni på Ottenby fågelstation, 346 km SO om Industriängarna.

Att vissa arter förflyttar sig tämligen snabbt söderut visar den *rörsångare* som kontrollerades vid Industriängarna 21 september. Två dygn tidigare hade den ringmärkts vid Kvismaren i Närke, 240 km ONO om ängarna.

Årets långåterfynd utgörs av en *lövsångare* märkt som årsunge 7 augusti 2003. Fågeln kontrollerades 18 april 2004 utanför Barcelona i Spanien, 1915 km SSV om Industriängarna. Säkert var den på väg till Sverige då den 255 dygn efter märkning kontrollerades av spanska ringmärkare.

Thomas Liebig som vågmästare på Industriängarna. Foto: Daniel Bäck.

Att en del arter inte företar långa flyttningar visar den **blåmes** som hittades ihjälfrusen under en tank på Borealis i Stenungsund 9 mars. Fågeln var märkt på ängarna 1 år och 142 dagar tidigare. Inte heller den **bofink** som 4 juni kolliderade med en fönsterruta på Stenungsön hade förflyttat sig speciellt långt. Bofinken i fråga var märkt 273 dagar tidigare.

Den **gråsiska** som kontrollerades 11 oktober visar att arten företar sig märkliga turer över landet: fågeln var märkt på Utklippan utanför blekingekusten 7 dygn tidigare och 333 km SO om Industriängarna. Slutligen hittades en **gulspurv** död vid Gröteröd i Stenungsund 19 januari. Fågeln hade ringmärkts på ängarna 180 dygn tidigare.

Utåtriktad verksamhet

Många grupper av skolelever från högstadium och gymnasium har under hösten gjort studiebesök vid Industriängarna och fått ta del av verksamheten. Totalt har drygt 150 olika personer besökt verksamheten under 2005. Under det gångna året har minst fyra personer lärt sig att assistera med plockande av fåglar ur nät.

Under hösten 2006 kommer ringmärkningsciffror att läggas ut veckovis på Internet under följande adress: www.stenungsund.snf.se/fagel

Antal ringmärkta fåglar på Industriängarna i Stenungsund

ART	2000	2001	2002	2003	2004	2005	SUMMA 1991-2005
1 SPARVHÖK	2	0	0	1	1	1	8
2 ORMVRÅK	0	0	0	0	0	0	3
3 TORNFALK	15	11	12	6	0	0	115
4 STRANDSKATA	0	0	0	0	0	0	2
5 MINDRE STRANDPIPARE	0	0	0	0	0	0	4
6 TOFSVIPA	0	0	1	0	0	0	10
7 ENKELBECKASIN	0	0	0	1	0	0	1
8 SKOGSSNÄPPA	1	0	0	0	0	0	2
9 RINGDUVA	0	0	0	2	0	1	3
10 KATTUGGLA	0	0	0	0	0	0	3
11 KUNGSFISKARE	2	0	0	0	0	0	2
12 GÖKTYTA	0	0	0	0	0	1	1
13 GRÖNGÖLING	0	0	0	1	0	0	3
14 SPILLKRÅKA	0	0	0	0	0	0	1
15 STÖRRE HACKSPETT	1	2	0	4	1	0	10
16 MINDRE HACKSPETT	2	0	0	1	1	0	7
17 LADUSVALA	0	0	0	1	9	0	13
18 TRÄDPIPLÄRKA	118	69	46	61	23	39	789
19 ÄNGSPIPLÄRKA	136	69	91	132	71	69	1333
20 GULÄRLA	1	0	0	0	0	0	5
21 FORSÄRLA	1	1	0	4	1	2	10
22 SÄDESÄRLA	0	1	0	1	0	0	10
23 GÄRDSMYG	97	61	39	24	41	53	450
24 JÄRNSPARV	210	63	154	153	113	123	1504
25 RÖDHAKE	252	88	123	97	85	89	1035
26 NÄKTERGAL	0	0	0	0	1	1	22
27 BLÅHAKE	0	1	0	1	1	0	6
28 SVART RÖDSTJÄRT	0	0	0	0	1	0	2
29 RÖDSTJÄRT	1	2	2	4	0	5	33
30 BUSKSKVÄTTA	7	4	7	1	2	2	56
31 KOLTRAST	18	20	20	21	21	13	177
32 BJÖRKTRAST	2	2	2	1	0	1	12
33 TALTRAST	12	10	12	10	7	5	70
34 RÖDVINGETRAST	0	4	2	0	1	1	11
35 GRÄSHOPPSÅNGARE	0	1	0	1	0	1	11
36 SÄVSÅNGARE	0	2	2	3	0	1	27
37 KÄRRSÅNGARE	83	42	71	80	45	42	975
38 RÖRSÅNGARE	34	31	37	30	16	34	678
39 HÄRMSÅNGARE	3	6	6	9	11	8	104
40 HÖKSÅNGARE	0	1	0	0	0	1	3
41 ÄRTSÅNGARE	15	13	7	7	8	6	134
42 TÖRNSÅNGARE	59	24	22	36	22	33	494

43	TRÄDGÅRDSSÅNGARE	48	52	33	40	22	18	482
44	SVARTHÄTTA	55	60	35	64	27	37	467
45	BRUNSÅNGARE	0	0	0	0	0	0	1
46	TAIGASÅNGARE	0	0	1	0	0	0	1
47	GRÖNSÅNGARE	2	4	1	16	13	5	70
48	GRANSÅNGARE	63	28	27	30	44	29	299
49	LÖVSÅNGARE	322	215	356	253	133	208	4179
50	KUNGSFÅGEL	60	12	8	59	35	42	233
51	GRÅ FLUGSNAPPARE	0	0	0	1	0	0	3
52	SVARTV FLUGSNAPPARE	6	4	9	12	2	7	117
53	SKÄGGMES	1	0	0	0	0	0	1
54	STJÄRTMES	7	2	1	36	6	0	75
55	ENTITA	10	6	9	8	11	5	73
56	TALLTITA	0	0	0	6	1	0	19
57	TOFSMES	0	0	0	0	0	0	1
58	SVARTMES	6	13	8	33	12	5	131
59	BLÅMES	174	167	203	301	200	244	2351
60	TALGOXE	198	185	221	297	198	237	2138
61	NÖTVÄCKA	2	3	4	8	5	2	38
62	TRÄDKRYPARE	2	8	2	3	9	6	35
63	TÖRNSKATA	11	2	2	1	4	5	46
64	VARFÅGEL	0	0	0	0	0	0	1
65	NÖTSKRIKA	1	0	0	0	0	0	2
66	SKATA	1	1	0	2	2	0	11
67	KAJA	5	0	0	0	0	0	5
68	KRÅKA	0	0	0	0	0	0	1
69	STARE	20	9	9	15	10	0	101
70	PILFINK	7	1	2	2	5	2	39
71	BOFINK	35	25	31	42	9	8	249
72	BERGFINK	5	51	14	3	3	2	122
73	GRÖNFINK	288	273	115	339	82	43	1738
74	STEGLITS	0	1	0	0	0	0	1
75	GRÖNSISKA	57	54	25	79	54	77	711
76	HÄMPLING	2	2	0	0	0	0	10
77	VINTERHÄMPLING	0	0	0	0	0	0	1
78	GRÅSISKA	180	1155	212	137	66	281	3117
79	SNÖSISKA	0	2	0	0	0	0	5
80	DOMHERRE	0	0	0	8	3	0	123
81	ROSENFINK	1	0	0	0	0	0	5
82	LAPPSPARV	0	0	0	0	0	0	1
83	GULSPARV	41	45	19	47	30	65	405
84	DVÄRGSPARV	0	0	0	0	1	0	1
85	SÄVSPARV	150	56	46	46	21	50	740
SUMMA		2832	2964	2049	2581	1490	1910	26288

Salta strömstarar vid norra Västkusten: fynd i havsbandet

Ingemar Åhlund

Om en fågel dyker upp i en för arten till synes udda biotop, ja då lägger man naturligtvis märke till den på ett alldeles särskilt sätt. Så när exempelvis en strömstare ses vid eller i saltvatten väcker det nog alltid en viss uppmärksamhet. Nu tillhör jag ännu inte den ganska exklusiva skara som har fått uppleva den synen, men redan det faktum att arten ibland ses i yttersta havsbandet är ju fascinerande på många sätt.

Under åren har jag samlat på uppgifter om observationer av strömstarar från det yttersta havsbandet längs norra Västkusten, från norra Halland upp till norska gränsen (det finns dessutom ett fynd från Akerøya, Hvaler, inte långt från svenska farvatten). Närmare 40 fynd ingår i materialet, och då har jag bara tagit med sådana som gjorts i det "riktiga" havsbandet. Observationer vid innerfjordar (t ex innanför Orust och Tjörn eller i Gullmarn) eller vattendrag nära kusten har alltså inte tagits med. Tidsmässigt sträcker sig uppgifterna fram t o m 2005.

Redan datumen för de två första fynden (Kråkudden, Hönö 1973 respektive Skallens fyr, Marstrand 1974) ger en fingervisning när det gäller vilken tid som är optimal: båda gjordes den 26 oktober! En närmare granskning visar att mer än hälften (19 st) av de datumförsedda fynden gjordes under tidsperioden 20-31 oktober. Endast ett fynd (14 oktober) är tidigare, medan tre fynd finns från november och tre från december.

Materialet är ju litet, men det står alltså klart att strömstarens förekomst i yttersta havsbandet når sin absoluta topp under den sista oktoberdekaden. Dessutom tycks Sotenäs kommun, mellersta Bohuslän, vara det överlägset bästa området för den som vill se dessa salta kustströmstarar, då antalet observationer här är större än för något annat kustavsnitt. Samtliga fynd jag känner till härifrån är gjorda under perioden 20-31 oktober! Strömstararna har i detta område flera gånger setts födosöka i saltvattnet, ibland t o m flera exemplar på samma plats. Det är väl inte alltför djärvt att anta att de flesta, om inte rentav samtliga, av dessa strömstarar kommer från Norge, och att de bör ha sträckt över Skagerrak? En av uppgifterna gäller en strömstare som landade på en fiskebåt utanför Måseskär väster om Orust. Vidare finns fynd bl a från Väderöarna, den av havet mest isolerade ögruppen längs norra Västkusten (ett fynd), Kosteröarna (två fynd) och Nidingen (tre fynd). Sotenäs som nämndes ovan ligger kanske centralt på något sätt i strömstararnas sträckväg från Norge – men det stora antalet fynd just här kan ju också bero på talrika skådarbesök! Sista oktoberdekaden motsvarar förmodligen ganska väl den tid på hösten då strömstararna normalt dyker upp i södra Sverige (de som ses tidigare kan mycket väl gälla individer som häckar och översomrar på betydligt närmare håll). Artens huvudsakligen

En kustströmstare gömmer sig på Rörö i Göteborgs norra skärgård 31 oktober 2003. Ny art för ön vid detta tillfälle. Foto: Magnus Unger.

sydostliga sträckriktning under hösten passar förstås också väl in i sammanhanget. Vad jag vet föreligger inga fynd i havsbandet utanför månaderna oktober-december.

Ett särskilt tack framförs till Jan Artursson, Kungshamn, Folke och Kristina Sjöberg, Käringön och Jonny Hansson och Hans Arén, Syd-Koster.

(Ursprungligen publicerad i Fåglar på Västkusten nr 1/2004)

Målfoto!

Både Uno Unger, Västra Frölunda och Peter Backman, Ljungskile hade sett 299 arter i Bohuslän när Peter Hvass 26 maj klockan 08:08 (i år) larmade ut skedstorken i Tofta kile via Magnus Unger, Partille. Båda saknade skedstork på bohuslistan. Kampen om att komma först till 300 blev hård. Peter Backman slängde in barn och kikare i bilen och försvann söderut. Uno rivstartade från Göteborg, men var tvungen att plocka upp Magnus på vägen. Det blev hårt i mål. Fyra minuter! Så liten blev marginalen – till Peters fördel.

En grönsaksjägares vedermodor eller: hur man *inte* hittar taiga- och kungsfågelsångare i fält

Ingemar Åhlund

De flesta människor är besatta av något. Människor som är intresserade av fåglar är ofta också besatta av en särskild art eller artgrupp. För min del är det bl a strömstare, mindre hackspett och – grönsaker! Jo, visst är jag vegetarian, men nu syftar jag på de små gröna sakerna från Sibirien som ibland dyker upp på hösten. Otaliga timmar har jag lagt ner på att leta efter taiga- och kungsfågelsångare i Bohuslän, utan att hitta några. Däremot har jag råkat springa på flera taigasångare när jag inte letade efter dem...

Den 12 oktober 1969 stod jag på Fröland i Uddevalla kommun och tittade på en stor flock grönsiskor genom tubkikaren. Siskorna klängde på känt manér runt i alarna, inget konstigt med det, men en bit från flocken rörde sig en mycket liten fågel med liknande färger: en taigasångare! Denna art var helt oväntad men ändå bekant, eftersom den fanns med i den då populäraste fälthandboken, Roger Tory Petersons

Europas fåglar. Vem kunde undgå att lägga märke till ett så exotiskt fågelnamn? Detta fynd var det första i Bohuslän, och det andra på Västkusten. Och mitt första och hittills enda grönsaksfynd ”i fält”.

Tjugo år senare var jag anställd som parkarbetare i Lysekils kommun, inget dumt jobb när man gillar fåglar (om man inte råkar hamna på en åkgräsklippare, förstås, vilket hände periodvis). Tillsammans med två arbetskompisar befann jag mig den 29 september vid Lassadammen i sydvästligaste delen av Lysekils tätort. Från videbuskarna vid dammens kant hördes plötsligt ett ljust, ljudligt *tsuisst!* Busksaxen hamnade på marken, och jag sprang runt buskaget. Vad var detta? Svartmes? Någon sångare? Efter en stund urskilde jag tre små fåglar, varav två troligen var gransångare, samt en taigasångare! Den lockade upprepade gånger medan den flyttade sig mellan videbuskarna, och snart var fåglarna försvunna bland trädgårdarna på andra sidan dammen.

Nu började jag på höstarna leta efter ”grönsaker”, dvs taigasångare och kungsfågelsångare, på olika lokaler längs bohuskusten: Karingön, Islandsberg, Malmön, Smögen, Ramsvikslandet, Kosteröarna... I början tillsammans med vapendragaren Karl-David, senare mest ensam. Men det var tydligen omöjligt att hitta några så länge man *letade* efter dem! Att arbeta i parkerna var klart mera effektivt: två år efter lysekilsfyndet planterade jag buskar i Brodalen, också i Lysekils kommun, då ännu en taigasångare dök upp, återigen uppmärksammas på lätet. Datumet var denna gång sent, den 7 november.

Nio år senare, dvs den 6 november år 2000, låg jag och slappade i ett rum i Kapelle, södra Uddevalla. Av någon anledning ställde jag mig upp och gick fram till fönstret. Från tredje våningen tittade jag ner på fläderbuskar och gamla fruktträd, och tittade rakt på – en taigasångare!?! Utan att ta blicken från fågeln famlade jag efter handkikaren på bokhyllan, och lyckades riva ner både kikaren och andra grejor.

Jodå, det var en taigasångare som obekymrat hoppade runt i ett päronträd. Jag rusade iväg för att ringa andra skådare, och inom en halvtimme anlände Peter, Jörgen och Dan, som samtliga hann se fågeln bra. Därefter försvann den i snåren. Denna taigasångare var dock tyst, den undslapp sig bara ett enda litet *suist* då en avundsjuk talgoxe försökte sätta nykomlingen på plats. Den var otroligt vacker i senhöstens solsken, mot en bakgrund av diverse höstfärger och gamla fruktträd, vars mossklädda stammar bar exakt samma gröna färg som fågelns rygg.

Hösten 2002 fick jag så möjlighet att bo på Kosteröarna. Jag kunde nu lägga nästan hur många timmar jag ville på grönsaksjakt, men eftersom min bror Matti höll på att måla sitt nybyggda hus på Tjärnö, tvärs över Kosterfjorden, så åkte jag ibland in för att hjälpa honom. Den 28 september stod jag och målade på ytterväggen, uppflugen på en stege. Från en stor sälj hördes då plötsligt... ja, vad tror ni? *Tsuist!* Sällan har någon tagit sig ner snabbare från en stege. *Tsuist!* Brorsan målade på andra sidan huset, men han hade också hört lätet! Fågeln lockade under ett par minuter, och grannarna (varav en var fågelskådare) kom fram och undrade varför vi stirrade in i den täta, ännu lövade krattskogen. Taigasångaren dök upp ett par gånger till senare under dagen. Åter på Koster ökade jag nu med förnyad entusiasm mina ansträngningar, men hade inte ens en *misstänkt* grönsak under hela hösten.

Under hösten 2005 var det dags för en hårdsatsning på Malmön i Sotenäs kommun. Jag hyrde en sommarstuga på ön, och rotade igenom öns buskmarker nästan dagligen under bästa grönsakstid. En aldrig tidigare skådad (!) mängd taigasångare (åtta!!) sågs denna höst längs bohuskusten, plus åtminstone en kungsfågelsångare. Om jag hittade någon grönsak på Malmön? Nä.

Suck. Slutsatsen verkar alltså vara (åtminstone för min del): vill du se en taigasångare, så leta inte efter den! Men jag tror inte att jag kan sluta min grönsaksjakt för det, de dåliga oddsen till trots. Och förresten har jag aldrig lyckats få se någon kungsfågelsångare. Kanske skulle man prova Rörö? Eller Väderöarna. Eller...

(Den ursprungliga versionen publicerades i Fåglar på Västkusten nr 3/2004)

Bilderna

Kungsfågelsångare på Rörö i Göteborgs norra skärgård 31 oktober 2004.

Foto: Christer Fält.

Taiga- och kungsfågelsångare på Västkusten

Ingemar Åhlund

I början av sextiotalet ansåg man allmänt att de då ytterst sällsynta arterna taiga- och kungsfågelsångare knappast kunde upptäckas eller säkert bestämmas i fält. De var typiska "fågelstationsarter". Allt fler fältobservationer gjordes emellertid, och numera är dessa ett normalt inslag i fågelrapporterna. Trots detta har fascinationen inför de här arterna inte avtagit, vilket smeknamn som "grönsaker" och "vingband" visar. Förekomsten på Västkusten är dock mycket sparsam jämfört med den på Ostkusten; skillnaden är så stor att man inte kan bortse från den. Vad beror den på? Och hur kommer det sig att sibiriska fågelarter dyker upp i nordvästra Europa, när flertalet av dem har sina normala övervintringsområden i södra och sydöstra Asien?

”Konservator Johan Börjesson-Eld i Fågelviken var sysselsatt med monteringsarbete, då han den 22 oktober 1957 vid 9-tiden på förmiddagen genom fönstret lade märke till en liten fågel i en gullregnbuske i trädgården. Börjesson tyckte till en början att det rörde sig om en kungsfågel, men när fågeln visade ryggsidan, såg han att det tydligen var något annat, nämligen en liten sångare. Fågeln sköts och Börjesson upptäckte samtidigt ytterligare två exemplar av samma fågelart i häcken som kantar trädgården. Sångarna var hela tiden i livlig rörelse och uppehöll sig gärna i topparna av de granar och furor som står bakom Börjessons villa. De gjorde ideligen snabba kast och stannade upp i luften med hastigt fladdrande vingar. Beteendet påminde således om flugsnapparens eller i ännu högre grad om kungsfågeln. Fåglarna fångade vintermyggor, som svärmade kring granarna. Vid 15-tiden såg han åter en sångare av denna art i trädgården. Sammanlagt var det alltså minst tre exemplar som Börjesson observerade.” (Ur en artikel av Ingemar Åhlén i *Vår Fågelvärld* år 1958.)

Samma dag hade en mängd andra småfåglar, bl a mesar och kungsfåglar, uppträtt i och omkring trädgården i fråga, vilken alltså låg i Slävik (nära Fågelviken) längst ut på Härnäs i Lysekils kommun. Detta var landets första fynd av kungsfågelsångare, och man har flera gånger spekulerat över hur många fler exemplar som skulle kunna ha anträffats runt om i Sverige den hösten med dagens fältaktivitet och kunskaper. (På senare tid har man emellertid ifrågasatt om de två resterande fåglarna verkligen var kungsfågelsångare och inte kungsfåglar – om inte, ja då finns det ju inget som tyder på att 1957 var ett toppår för arten i landet.) Den skjutna fågeln monterades för övrigt av Johan Börjesson-Eld och finns numera i Vänersborgs museum. Man får väl vara tacksam över att skådare numera har andra metoder att belägga förstafynd – den ovan påminner väl mest om de som praktiserades under 1800-talet.

Bohusläns elfte taigasångare ringmärktes på Industriängarna i Stenungsund den 2 oktober 2002. Foto: Thomas Liebig.

Den första taigasångaren på Västkusten observerades av Stig Jacobsson på Mönster, längst ut på Onsalalandet den 27 september 1967, knappt sex år efter landets första fynd av arten vid Ottenby. Västkustens andra fynd av kungsfågelsångare kom inte förrän i mitten av oktober 1981, då ett exemplar fångades på Nidingen, alltså hela 24 år efter förstafyndet ovan. Så småningom ökade antalet observationer av de här två arterna, men varken i Bohuslän-Göteborg eller i Halland har de blivit årliga. Fram t o m år 2005 har totalt 17 kungsfågelsångare och 19 taigasångare (varav 8 under 2005!) påträffats i Bohuslän. Räknar man in även västgötadelen av Göteborg, för att få med hela Västkusten, så blir siffrorna såvitt jag kan se ytterligare två kungsfågelsångare och fyra taigasångare.

När det gäller Halland föreligger 40 fynd av kungsfågelsångare och 36 av taigasångare (varav 8 under 2005!) t o m år 2005. Skillnaden mellan Bohuslän-Göteborg och Halland beror möjligen på större skådaraktivitet och (inbillar jag mig) Hallands mindre komplicerade kustlinje. Jämför man sedan antalet fynd av dessa två arter på Västkusten (inklusive Göteborg och Halland) med antalet på Ostkusten, så framträder en mycket stor skillnad. Denna proportionella skillnad är för övrigt ungefär densamma som mellan antalet fynd i England och på Irland. Både svenska Västkusten och Irland tycks alltså vara något av ”den

fattiga grannen” i väster i detta avseende, och det är kanske inte någon tillfällighet. (Det stora antalet fynd av taigasångare på norska Utsira saboterar kanske delvis denna tänkta princip, men å andra sidan är Utsira en extrem ö-lokal, i stil med Fair Isle i Storbritannien. Fyndbilden för de här två arterna i Danmark är splittrad och bidrar inte heller till att styrka denna teori, antar jag. Det vore också intressant att se hur de finska fyndbilden ser ut, även om Finland inte har någon ostkust, men jag har inte lyckats hitta någon sådan redovisning.)

Flertalet fynd av taiga- och kungsfågelsångare i Sverige görs på uddar eller mindre öar vid Ostkusten, under ringmärkning eller åtminstone vid fågelstationer, samt naturligtvis framförallt på Öland. Men varför så stor skillnad mellan Ost- och Västkusten? Kan det vara så att taiga- och kungsfågelsångarna landar längs Ostkusten, efter att under natten ha tagit sig över från Finland eller Baltikum, och då samlas upp och lätt kan ses på öar och uddar, medan ingen motsvarande effekt finns då de når Västkusten? (Om de främst kommer via norra Sverige så är det svårt att förstå varför de envisas med att dyka upp på just sådana lokaler på Ostkusten.) Fåglarna sträcker ju nattetid, och kanske passerar de då rakt ut över havet när de under nästa etapp eventuellt lämnar vårt land, utan att särskilt många samlas upp av vår västra kustlinje. Enligt denna hemsnickrade teori skulle samma scenario då kunna föreligga i England/Irland – många fynd görs i England, särskilt i de östra delarna, medan flertalet fåglar missar Irland, och Englands västkust, ungefär på samma sätt som flertalet missar vår västkust. (För övrigt är de väl snarare på väg mot sydväst än mot väst, om de följer storcirkeln*?)

Så långt mina egna spekulationer. Längre än så här har jag inte kommit, och manschetterna darrar betänkligt redan efter de teorier jag framkastat ovan. Vad göra? Jag bestämde mig för att helt enkelt skicka frågan ”Varför påträffas så många fler kungsfågelsångare och taigasångare på Ostkusten än på Västkusten?” vidare per e-brev till Magnus Ullman, som författat flera artiklar (och tättingavsnittet i *Sällsynta fåglar i Sverige*) om dessa arters uppträdande i landet. Magnus skriver i sitt mejlade svar:

”Gissningsvis för att när de når ostkusten (österifrån) är de trötta och slår sig ofta ner i första bästa buske eller på första bästa lilla skär i havsbandet. De orkar inte flyga runt och leta efter ’bra miljöer’. Alltså hamnar många här. Dessutom blir de som de facto hamnar här mer lätta att hitta (p g a att de ofta inte sitter i miljöer de skulle välja om de kunde). De flesta som ses på västkusten är förmodligen också mer eller mindre på väg västerut (eller kanske mot sydväst eller t o m mot söder). Det betyder att under den flygning som ledde dem till västkusten passerade de över land och hade möjlighet att gå ner och rasta på många (bra) ställen. Även de som faktiskt når de yttersta skären har möjlighet att vända och flyga tillbaka en mil in i landet till bättre, mer skyddade, insektrikare miljöer. Det gör dels att de blir mer utspridda (=svårare att hitta), dels att de generellt kanske väljer tätare, frodigare miljöer där de också är svårare att upptäcka.”

Det svaret fyllde ut flera luckor i mitt resonemang, samtidigt som det delvis sammanfaller med mina funderingar ovan. Kanske misstar man sig till en viss del när det gäller de här arternas faktiska sträckvägar och flyttningsbeteende. Man kan väl åtminstone anta att alla dessa fågelindivider knappast uppträder på exakt samma sätt. En jordglob hjälper en i vilket fall att förstå att dessa arters närmaste häckplatser faktiskt inte är fullt så avlägsna som man kanske först tror (storcirkeln igen!), även om kungsfågelsångarna har mer än dubbelt så långt att flyga till våra trakter jämfört med taigasångarna. Men vad gör de och andra sibiriska arter här överhuvudtaget? De tycks ju flytta åt helt fel håll! Den gängse förklaringen har som bekant oftast varit att dessa fåglar kläckts i områden med kraftig magnetisk missvisning och att de därför bokstavligen talat har fel på kompassen. Man talar om s k omvänd flyttning. En annan teori säger att de är på väg till för oss okända övervintringsområden i Västafrika eller kanske t o m i sydvästra Europa, något som såvitt jag vet ännu inte kunnat påvisas på något särskilt övertygande sätt. Men vem vet? Spännande arter är det iallafall, och hade vi alla svaren till hands så skulle kanske lite av deras dragningskraft försvinna.

Stort tack till Magnus Ullman, som välvilligt och omgående besvarade min mejlade fråga, och som lät mig använda svaret i den här texten. (Jag har ju dessutom lutat mig tungt mot Magnus artiklar i ämnet vid skrivandet av denna trevande artikel – se litteraturförteckningen nedan!) Tack också till Matti Åhlund, som kom med synpunkter på artikeln; till Ulf Löfås, som tog fram fyndsiffrorna för Halland, och till Rune Hixén, som tog fram artikeln om förstafyndet av kungsfågelsångare.

**=Storcirkeln: en tänkt linje som delar jordklotet i två lika stora halvor. Samtliga meridianer är storcirklar, men av breddgraderna är det bara ekvatorn som motsvarar definitionen på en storcirkel. Spänner man en tråd över en jordglob mellan t ex taigasångarens närmast belägna häckplatser (dvs norra delarna av Uralbergen, Ryssland) och södra Sverige, så följer denna tråd också en storcirkel. Och då ser det inte alls så långt ut längre, jämfört med hur avstånden ter sig på en vanlig karta!*

(Ursprungligen publicerad i Fåglar på Västkusten nr 3/2004)

Litteratur

- Ahlén, I. 1958. Kungsfågelsångaren (*Phylloscopus proregulus*) anträffad i Bohuslän. *Vår Fågelvärld* 17:331-334.
- SOF. 2003. *Sällsynta fåglar i Sverige*. 2:a uppl. Sid 310-317. Stockholm.
- Ullman, M. 1989. Varför är nordliga taigasångare *Phylloscopus inornatus* och kungsfågelsångare *Phylloscopus proregulus* tidigare än sydliga? *Vår Fågelvärld* 48:467-475.
- Ullman, M. 1999. Skådarskolan: Storcirkeln. *Vår Fågelvärld* 58, nr 6-7:26-27.
- Ullman, M. 1999. I fokus: Kungsfågelsångare. *Vår Fågelvärld* 58, nr 8:49.
- Ullman, M. 2000. När kommer ”vingbanden”? *Vår Fågelvärld* 59, nr 5:18-19.

Bohusläns andra skedstork. Tofta kile, Kungälv 26-29 maj 2006. Upptäckare och fotograf: Peter Hvass (fler bilder på www.hvassnatur.se).

Styrelsen i Bohusläns Ornitologiska Förening

(gäller fram till årsmötet 2007)

Ordförande	Peter Backman proregulus@telia.com Tel mobil 0704-41 76 45
Sekreterare	Sussie Carlström sussie@nyttodata.se Tel 0522-184 01, mobil 0703-32 25 98
Kassör	Kenneth Johansson kennethg johansson@telia.com Tel 0522-375 24, mobil 0702-31 65 91
Ledamöter	Anna Johansson anna.johansson@uddevalla.se Tel 0528-701 56, mobil 0701-71 54 26
	Stefan Avenfors stefan.avenfors@telia.com Tel 0304-413 89, mobil 0706-85 15 86
Suppleanter	Maria Johannessen amalia@telia.com Tel 0304-67 87 87, mobil 0708-68 44 45
	Magnus Bladh magnus_bladh@hotmail.com Tel 0522-209 68, mobil 0730-47 29 52

Kommunombud

Kungälv	Gunnar Wikman	Tel 0303-22 00 62
Lysekil	Mats Tunsvik	Tel 0523-403 44
Munkedal	Staffan Nordgren	Tel 0524-221 61
Orust	Stefan Avenfors	Tel 0304-413 89
Sotenäs	Jan Artursson	Tel 0523-301 31
Stenungsund	Lennart Hermansson	Tel 0303-77 32 50
Strömstad	Kent Wilhelmsson	Tel 0526-127 55
Tanum	Göran Strömberg	Tel 0525-292 95
Tjörn	Nils-Erik Nilsson	Tel 0304-67 75 76
Uddevalla	Ronny Charlesson	Tel 0522-233 61

Rapportmottagare

Lars Viktorsson	Stenbackevägen 5, 451 34 Uddevalla E-post: lars.v@spray.se Tel 0522-860 37
-----------------	---

Bohusläns Ornitologiska Förening 2006